

Міністерство освіти і науки України

**Харківський національний педагогічний університет
ім. Г.С. Сковороди**

Муромцева Ю.І., Лоцман П.І., Некос С.В.

**Методичні рекомендації
до курсу “ Соціально-економічна географія України”
для студентів спеціальностей
014 Середня освіта всіх форм навчання**

Харків – 2021

УДК:911.3

Укладачі:

Муромцева Ю.І., доцент, кандидат економічних наук, доцент кафедри суспільно-економічних дисциплін і географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди

Лоцман П.І. – кандидат географічних наук, доцент кафедри суспільно-економічних дисциплін і географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди

Некос С.В. - кандидат географічних наук, доцент кафедри суспільно-економічних дисциплін і географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди

Рецензенти:

Бірюков О.В. – кандидат географічних наук, доцент, викладач вищої категорії, директор Харківського природоохоронного фахового коледжу Одеського екологічного університету

Зеленько О.О. - кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри суспільно-економічних дисциплін і географії ХНПУ імені Г.С. Сковороди;

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № від

Видано за рахунок укладачів

Муромцева Ю.І., Лоцман П.І., Некос С.В.

Методичні рекомендації до курсу “ Соціально-економічна географія України ”
для студентів спеціальності 014 Середня освіта. Географія всіх форм навчання.
Методичні рекомендації.- Харків, ХНПУ ім. Г.С. Сковороди.- 2021. – 62 с.

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С.Сковороди
© Муромцева Ю.І., Лоцман П.І., Некос С.В.

Анотація.

Методичні рекомендації з курсу “ **Соціально-економічна географія України** ” для студентів всіх форм навчання призначені для студентів, що навчаються за спеціальністю 014. Середня освіта. У методичних рекомендаціях висвітлено основні теми курсу, завдання до практичних і семінарських занять, питання та завдання для самостійної роботи, джерела для вивчення курсу.

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка	4
2. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами	7
3. Структура навчальної дисципліни	12
4. Методичні рекомендації до проведення семінарських і практичних занять.	15
5. Засоби діагностики успішності навчання	31
6. Самостійна робота	32
7. Форма підсумкового контролю успішності навчання	34
8. Інформаційні джерела для вивчення дисципліни	35
Додаток 1	37
Додаток 2	38

1. Пояснювальна записка

Призначення навчальної дисципліни. Навчальна вибіркова дисципліна «Соціально-економічна географія України» є важливою навчальною дисципліною в комплексі природничої та суспільно-економічної підготовки здобувачів за напрямом підготовки «Середня освіта». Курс спрямований на глибоке та всебічне ознайомлення студентів з особливостями державної території і кордонів України, суспільно-географічними параметрами адміністративно-територіального устрою держави, демографічною та етногеографічною ситуацією в державі, розміщенням населення, галузевою та територіальною структурою господарства України. Значна увага приділяється формуванню в студентів-географів цілісної системи знань щодо сучасної економіко-географічної ситуації та України та аналізу тенденцій її розвитку. Розглядаються районні соціально-економічні відмінності та проблеми збалансованого регіонального розвитку. Вивчення курсу передбачено після оволодіння знаннями та навичками з дисциплін – «Екологія», «Вступ до спеціальності», «Методи наукових досліджень», «Історична географія», «Фізична географія України», «Україна: історія і сучасні реалії», «Основи економічної теорії».

У свою чергу знання соціально-економічної географії України є передумовою вивчення курсів «Географія населення», «Методика викладання географії», «Соціально-економічна географія зарубіжних країн», «Географія світового господарства» та ін.

Мета вивчення навчальної дисципліни: вивчення курсу повинно сформулювати: знання про економіко-географічне положення України, природно-ресурсний потенціал розвитку її господарства і життєдіяльності населення, сучасні проблеми і перспективи народонаселення, розвиток та розміщення провідних галузей та міжгалузевих комплексів, а також великих її регіонів, міжнародні зв'язки України та її місце у світі.

Завдання вивчення навчальної дисципліни: формування практичних навичок дослідження та аналізу стану соціально-економічного розвитку галузей та окремих територій України, визначення перспектив розвитку; давати оцінку економіко-географічного, геополітичного, просторово-транспортного положення України; визначати особливості природно-ресурсного, трудового потенціалу України; галузеву структуру господарства України; закономірності розміщення територіальної організації виробничих сил України та її окремих регіонів, вміти визначати основні проблеми; характеризувати територіальну структуру господарства України; знати основні форми зовнішньоекономічних зв'язків України.

У результаті вивчення навчальної дисципліни відповідно до освітньої програми формуються **програмні компетентності:**

ІК Здатність розв'язувати прикладні задачі та практичні проблеми під час професійної діяльності у галузі освіти, що передбачає застосування теорій та методів предметної області.

ЗК 1. Знання й розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 2. Здатність діяти на засадах етичних міркувань (мотивів).

ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

- ЗК 6.** Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.
- ЗК 7.** Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК 8.** Здатність грамотно спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 10.** Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ФК 1. Здатність демонструвати знання про структуру географії, предмет її дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку, закономірності географічної оболонки Землі, суспільно-географічні процеси, антропогенний вплив на навколишнє середовище.

ФК 2. Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, природи, населення і господарства України та всього світу, природних і суспільних територіальних комплексів.

ФК 3. Здатність використовувати поняття, концепції, парадигми, теорії географії для характеристики географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, в межах України, локальному).

ФК 4. Здатність належно використовувати географічну термінологію, ефективно і вільно передавати географічні ідеї, принципи і теорії письмовими, усними та візуальними засобами.

ФК 5. Здатність орієнтуватися у світовому й національному географічному освітньо-науковому просторі в контексті необхідності постійного розширення і актуалізації географічних знань для підвищення професійної майстерності.

ФК 9. Здатність до комплексного планування, організації та здійснення навчальних проектів, підготовки аналітичної звітної документації та презентацій.

ФК 11. Здатність до пошуку джерел географічної інформації та її наукового опрацювання і використання, зокрема, порівняння, аналізу і представлення на основі географічних методів і підходів, у тому числі інформаційних технологій.

ФК 14. Здатність пояснювати закономірності територіальної організації суспільного виробництва, просторових процесів та форм організації життя людей у світі, його регіонах та країнах.

ФК 15. Здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем та людиною, розуміти та пояснювати стратегію сталого розвитку людства.

ФК 16. Здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних чинників її розвитку, аналізувати і пояснювати особливості геопросторової організації природи, населення і господарства України.

ФК 17. Здатність реалізовувати краєзнавчий підхід на уроках географії, у позакласній та позашкільній діяльності.

Результати навчання за дисципліною

У результаті опанування змісту навчальної дисципліни здобувачі мають досягнути таких **програмних результатів навчання:**

ПРН 1. Здобувач знає та розуміє основні концепції, парадигми, теорії та загальну структуру географічної науки, предмет її дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку географії.

ПРН 2. Знає географічну термінологію та номенклатуру.

ПРН 3. Описує основні механізми функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих її компонентів, класифікує зв'язки і залежності між компонентами, знає причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них.

ПРН 5. Пояснює зміни, які відбуваються у географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників, формулює наслідки і детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства.

ПРН 6. Знає та використовує сучасні теоретичні та практичні основи методики навчання географії в загальноосвітній школі.

ПРН 7. Здатний ефективно застосувати професійні знання в практичній педагогічній діяльності при вирішенні навчальних, виховних та науково-методичних завдань в урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, конкретних психолого-педагогічних ситуацій.

ПРН 9. Застосовує базовий поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії, її теоретичні й емпіричні досягнення на рівні, що дозволяє інтерпретувати природно - та суспільно-географічні явища і процеси, пов'язувати та порівнювати різні погляди на проблемні питання сучасної географії.

ПРН 10. Вибирає і застосовує основні методики та інструменти, які є типовими для різних галузей географії, виконує стандартні виміри і спостереження основних параметрів географічного середовища, необхідні для формування предметних компетентностей з географії в закладах загальної середньої освіти.

ПРН 12. Орієнтується у історичному минулому та сучасних реаліях політичного, соціального та економічного життя України.

ПРН 13. Володіє основами професійної культури при підготовці та редагуванні текстів державною мовою зі спеціальності.

ПРН 15. Здійснює відбір, аналіз, представлення і поширення географічної інформації, використовуючи різноманітні письмові, усні та візуальні засоби, картографічні методи (в тому числі – за допомогою інформаційних технологій).

ПРН 16. Формує в учнів уміння користуватися географічною та картографічною мовою в навчальному процесі, застосовувати алгоритми користування картографічною продукцією при характеристиці окремих географічних об'єктів і територій.

ПРН 18. Уміє самостійно вести польові природознавчі, фізико-географічні й суспільно-географічні дослідження, необхідні для організації практичних занять з географії в школі та для позашкільної краєзнавчої і природоохоронної роботи.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться ____6__ кредитів ЄКТС __180__ годин.

2. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади соціально-економічної географії України

Тема 1. Україна на економічній і політичній карті світу Предмет та об'єкт економічної і соціальної географії України. Місце економічної та соціальної географії України в системі географічних наук і географічного українознавства. Значення курсу, структура та завдання курсу.

Поняття державної території. Структура державної території України, особливості її формування та суспільно-географічні параметри. Розміри території, її конфігурація і компактність з точки зору господарського розвитку. Проблеми делімітації, демаркації і функціонування різних ділянок Державного кордону України.

Економіко-географічне положення України. Роль і місце України в світовому господарстві. Соціально-географічне положення України. Транспортно-географічне положення України. Політико-географічне положення України. Господарський потенціал суміжних країн. Геополітичні аспекти взаємодії з іншими державами. Значення досить інтенсивних зовнішньоекономічних зв'язків з багатьма країнами світу. Еколого-географічне положення.

Сучасний державний та адміністративно-територіальний устрій, форма правління. Суспільно-географічні функції столиць. Географічна характеристика м. Києва як столиці України. Структура і географічні проблеми функціонування адміністративно-територіального устрою України. Реформа та вдосконалення адміністративно-територіального устрою України.

Тема 2. Населення України

Сучасна демографічна ситуація в Україні. Динаміка чисельності населення України; кількість за статистичними показниками. Статеві-вікова структура населення. Середня тривалість життя. Природний та механічний рух населення України і тенденції, які спостерігаються в сучасних умовах. Депопуляція населення: динаміка, регіональні відмінності. Шлюбність і розлучуваність у регіональному вимірі.

Етнічний склад населення. Частка етнонаціональних спільнот і груп в структурі населення та її динаміка. Географія українського етносу та етнонаціональних меншин. Історія заселення окремих територій України. Особливості українського етно- націогенезу. Етнографічні групи українського народу. Структура населення України за рідною мовою та її регіональні особливості. Українська діаспора в світі. Географія західної української діаспори. Особливості розселення, соціального складу та збереження самотності українців західної діаспори. Географія східної української діаспори: тенденції зменшення людності, рівень асиміляції. Розселення українців в прикордонних районах сусідніх держав.

Соціальна структура населення. Працересурсний потенціал. Структура та особливості трудових ресурсів України. Рівень забезпеченості трудовими ресурсами макрорегіонів і регіонів України та фактори, які впливають на цей процес. Економічно активне і економічно пасивне населення. Структура зайнятості в матеріальних та нематеріальних сферах та сучасні тенденції її формування. Рівень зайнятості і безробіття трудових ресурсів в окремих регіонах. Рівень освіти в Україні і по окремих регіонах.

Особливості розселення. Історично-географічні передумови заселення території України. Середня густота та щільність населення за регіонами України. Густота сільського і міського населення. Регіони з найбільшою кількістю населення. Міське та сільське населення України. Типи сільських і міських поселень, особливості їхнього розміщення. Класифікація міст за людністю. Розміщення великих, середніх та малих міст України. Проблеми звуження сільського розселення внаслідок демографічної кризи. Урбанізація в Україні, її динаміка й тенденції. Міста мільйонери, найкрупніші, великі та їх чисельність населення. Типи міст за місто утворюючими функціями. Формування міських агломерацій. Регіони з найбільш високою концентрацією міського населення. Розміщення сільського населення по території України. Типи сільських поселень за людністю. Основні типи сільського розселення і фактори, які впливають на них.

Міграції, види міграції та сучасні тенденції. Міграції і трудові сезонні закордонні поїздки населення як соціально-демографічна проблема. Географії еміграції з України і міграції в Україну. Еміграційні хвилі з України.

Тема 3. Оцінка природно-ресурсного потенціалу (ПРП) України

Вплив природних умов і ресурсів на територіальну організацію господарства країни. Поняття "ПРП" території. Сутність економічної оцінки ПРП. Значення виявлення компонентної структури ПРП. Рівень забезпеченості господарства України природними ресурсами. Регіональні відмінності в забезпеченні ПРП.

Структура та характеристика окремих компонентів ПРП: мінерально-сировинні ресурси: паливні, рудні, нерудні. Вугільні басейни. Нафтогазоносні області. Залізо- і марганцеворудні басейни. Запаси руд кольорових металів. Нерудна сировина для хімічної, металургійної і будівельної промисловості. Регіони з найбільш високим рівнем забезпеченості мінеральною сировиною. Земельні ресурси, їх склад та якість. Оцінка землі, земельний кадастр. Структура землекористування. Природна і економічна оцінка лісових ресурсів і головні райони їх запасів. Потенціал водних ресурсів з економічним потенціалом їх запасів, рівнем забезпеченості мешканців України і господарства, рівнем забезпеченості окремих районів і регіонів. Фауністичні ресурси та їх структура. Природно-рекреаційний потенціал з виділенням регіонів; які мають найбільші можливості для розвитку курортно-лікувальних і оздоровчих комплексів. Географічні проблеми раціонального природокористування.

Тема 4. Загальна характеристика економіки України

Поняття "економіка України" та його економіко-географічні особливості та структура господарства. Галузева і територіальна структура економіки. Основні форми суспільної організації виробництва: спеціалізація, кооперування, концентрація, комбінування. НТП і НТР. Структура виробничої сфери України. Провідна роль промисловості. Сучасні тенденції розвитку економіки та спеціалізація. Показник ВВП, його структура і сучасна динаміка. Економічні складові національної безпеки України. Промисловість України. Галузі спеціалізації. Особливості структури промисловості України та її аналіз. Питома вага окремих галузей. Динаміка загального обсягу товарів і послуг в Україні. Природні, демографічні, економічні, екологічні та інші чинники розвитку господарства України. Особливості розміщення галузей господарства по території країни. ТВК.

Модуль 2. Територіальна організація господарства України та її регіонів

Тема 5. Паливно-енергетичний комплекс України (ПЕК)

Паливна промисловість. Структура запасів палива; поняття і структура паливно-енергетичного балансу. Характеристика вугільної промисловості країни; загальні та балансові запаси. Економічна характеристика головних вугільних басейнів. Структура шахтного фонду. Проблеми вугільної промисловості та шляхи їх вирішення. Характеристика газової промисловості. Загальні та балансові запаси. Економічна характеристика трьох основних районів запасу і видобутку газу. Річний видобуток і потреби держави. Перспективи розвитку галузі. Характеристика нафтової промисловості. Економічна характеристика головних нафтових районів. Річний видобуток і потреби нафтового господарства. Головні джерела надходження нафти в Україну. Проблеми і перспективи розвитку галузі. Головні нафтопереробні підприємства України. Видобуток і використання торфу та сланців. Характеристика уранової промисловості України.

Електроенергетика. Класифікації електростанцій України та їх питома вага у виробництві електроенергії. Сумарна потужність енергоустановок і річне виробництво електроенергії в країні. Головні споживачі електроенергії. Високий рівень концентрації виробництва електроенергії.

Теплова енергетика. Географія найкрупніших теплових станцій, атомних, вітрових, сонячних, геотермальних. Гідравлічні електростанції. Географія найкрупніших ГЕС, ГАЕС. Значення розпочатої реконструкції ГЕС. Найбільш потужні ЛЕП. Регіони України, де найбільш розвинута електроенергетична промисловість. Використання нетрадиційних енергоносіїв. Основні проблеми та перспективи енергетики України.

Тема 6. Територіальна організація металургійного комплексу України

Чорна металургія. Значення чорної металургії в економіці України. Виробнича структура галузі. Типи підприємств. Фактори розвитку та особливості територіальної структури галузі. Річне виробництво сталі в Україні та її місце серед ведучих країн світу за виробництвом чорних металів. Високий експортний потенціал галузі. Економіко-географічна характеристика трьох металургійних баз України: Донбас, Придніпров'я, Приазов'я. Підприємства бездоменної металургії. Проблеми і перспективи чорної металургії України.

Кольорова металургія. Значення галузі в економіці України. Структура галузі. Особливості розвитку і розміщення підприємств кольорової металургії. Географія головних галузей кольорової металургії: ртутної, алюмінієвої, титано-магнієвої, цинкової, ферро-нікелевої; виробництва дорогоцінних та тугоплавких металів, цінних сплавів на базі кольорових металів. Значення для України виробництва вторинних кольорових металів, основні центри їх виробництва.

Тема 7. Машинобудівний комплекс України

Значення машинобудування для економіки країни. Чинники розвитку галузі. Особливості структури машинобудування України. Питома вага окремих галузей машинобудування. Особливості розміщення машинобудування. Макрорегіони і регіони, де найбільш розвинуте машинобудування.

Важке машинобудування. Його структура. Головний принцип розміщення підприємств; їх географія. Транспортне машинобудування. Принцип розміщення підприємств. Принцип розміщення і географія тепловозо- та електровозобудування, вагонобудування, автомобілебудування, суднобудування. Світове значення авіаційного та ракетно-космічного комплексу України. Їх науково-технічні наробки. Головні центри виробництва продуктів. Співробітництво з іншими країнами. Виробництво іншої продукції ВПК.

Сільськогосподарське машинобудування. Складні галузі машинобудування: верстатобудування, приладобудування, електротехнічне та енергетичне. Фактори розвитку і розміщення. Географія найкрупніших центрів виробництва їх продукції. Значення подальшого розвитку новітніх класів машин, складної техніки. Необхідність підвищення питомої ваги високотехнологічних галузей. Підвищення питомої ваги машинобудування в структурі промисловості України.

Тема 8. Хіміко-лісовий комплекс України

Хімічна промисловість. Значення галузі та основні чинники розвитку. Особливості структури. Найважливіші галузі. Сучасні тенденції розвитку. Особливість розміщення по території країни. Неорганічна хімія. Сировинні ресурси та виробництво мінеральних добрив; содове виробництва; сірчаноокисла; лакофарбова; анілінофарбова промисловість.

Органічна хімія. Сировинні ресурси та виробництво синтетичних смол і пластмас, хімволокна. Гумотехнічна промисловість, парфумерна та хіміко-фармакологічна, мікробіологічна. Проблема та перспективи розвитку хімічної промисловості України

Лісова і деревообробна промисловість

Структура. Головні лісові райони України. Регіони, які виділяються найбільшою лісистістю. Породний склад. Особливості розміщення деревообробних галузей. Макрорегіони і регіони з найбільш високим рівнем розвитку. Механічна переробка деревини. Географія лісопильного виробництва; меблева промисловість, виробництво сірників; виробництво будматеріалів з деревини.

Хіміко-механічна переробка деревини; фанерне виробництво і виробництво дерев'яних пластиків. Хімічна переробка деревини. Географія целюлозно-паперового виробництва; лісохімічне і гідролізне виробництво. Значення максимально глибокої переробки деревини. Кризові явища у галузі.

Тема 9. Агропромисловий комплекс України (АПК)

Поняття “АПК”. Основні сфери АПК; обслуговуючі, основа формування АПК. Значення розвитку АПК як одного з пріоритетних комплексів економіки України. Основні економічні показники функціонування АПК країни.

Особливості розвитку і розміщення. Форми господарювання. Галузі спеціалізації. Земельний фонд республіки і його структура. Розподіл сільгоспугідь за окремими районами, природно – економічними зонами. Розподіл орних земель. Площі зрошувальних і осушених земель і потенціал їх в відповідних регіонах. Головні зрошувальні системи.

Структура сільського господарства України. Рослинництво. Зернове господарство країни як основа всього землеробства. Посівні площі, врожайність, валовий збір зерна. Географія головних зернових культур круп'яних технічних культур. Географія найважливіших технічних культур України: цукрового буряка, соняшника, льону – довгунця, тютюну, ефіроолійних, хмелю. Географія овочівництва, виноградарства, плодово – ягідних, картоплярства, баштанництва, кормових культур. Тваринництво України. Кормова база і її особливості. Зміна характеру кормової бази з півночі на південь. Географія головних галузей тваринництва: скотарство, свинарство, вівчарство, птахівництво, конярство, птахівництво, звіроводство; риболовство ставкового, кролівництво, шовківництво.

Аграрно-територіальні комплекси (АТК) як основна форма. Основні елементи територіальної структури. Економіко-географічна характеристика природно-економічних сільськогосподарських зон України. Поліська, лісостепова, степова; азонанальні зони Криму і Карпат, Південного Берега Криму (ПБК). Територіальна структура кожної зони, природно – економічні особливості; головний напрямок спеціалізації, допоміжні галузі сільського господарства; найбільш характерні галузеві аграрно-промислові комплекси (АПК); перспективи розвитку зони. Особливості розвитку і спеціалізації приміських АТК.

Харчова промисловість України. Значення. Структура та особливості розвитку та розміщення. Географія окремих галузей. Цукрова промисловість як головна галузь харчової промисловості. М'ясна промисловість; молочна; олійна; плодово-овочева; рибна; виноробна; спирто-горілчана; борошномельно – круп'яна; макаронна; кондитерська; крахмально – паточна; тютюнова; пивоварна та інші.

Тема 10. Соціальна інфраструктура України

Соціальна інфраструктура. Легка промисловість. Значення. Структура; особливості розвитку та розміщення. Провідні регіони за виробництвом продукції галузі. Текстильна промисловість як головна галузь легкої промисловості. Її структура. Сировинні ресурси та виробництво бавовняних тканин, вовняних, льняних, шовкових; джутових. Інші галузі легкої промисловості: трикотажна, швейна, килимова, хутряна, шкірно – взуттєва, галантерейна.

Культурно-освітній комплекс. Соціально-побутовий комплекс. Рекреаційний комплекс. Географія соціального неблагополуччя. Науковий комплекс. Транспортний комплекс України. Значення комплексу для функціонування економіки країни і забезпечення зовнішньоекономічних зв'язків. Основні показники роботи кожного виду транспорту. Структура транспорту; галузі спеціалізації.

Залізничний транспорт. Техніко-економічні особливості його. Місце у світовій транспортній мережі. Найкрупніші залізничні вузли. Взаємодія залізничного транспорту з іншими видами транспорту. Роль залізничного транспорту в перспективі.

Автомобільний транспорт. Його значення. Техніко-економічні переваги. Загальна протяжність. Регіони найбільш забезпечені автошляхами. Найважливіші автомагістралі. Взаємодія з іншими видами транспорту. Найкрупніші автоцентри. Структура вантажів.

Річковий транспорт. Техніко-економічні переваги водних видів транспорту. Протяжність річкових транспортних шляхів. Використання річок України для зовнішньоекономічних зв'язків. Структура вантажів. Найкрупніші річкові порти.

Морський транспорт. Його значення для міжрайонних перевезень і зовнішньоекономічних зв'язків. Використання паромних переправ. Головні пароплавства. Найкрупніші морські порти. Структура внутрішніх і зовнішніх вантажів.

Авіаційний транспорт. Основні функції. Протяжність авіашляхів України. Основні лінії повітряних шляхів. Найкрупніші авіапорти. Зв'язки з зарубіжними країнами. Перспективи розвитку мережі аеропортів за їх пріоритетністю згідно генеральної схеми.

Трубопровідний транспорт. Його техніко – економічні переваги. Загальна протяжність магістральних трубопроводів. Газопроводи. Нафтопроводи. Їх протяжність. Місцеві нафтопроводи, трансконтинентальні. Продуктопроводи.

Значення міжнародних транспортних коридорів (МТК) для розвитку економіки України, в першу чергу, диверсифікації енергоносіїв; подальшої інтеграції країни в світове господарство.

Тема 11. Особливості економіко -географічного районування України

Основи соціо-економіко-географічного районування. Ознаки району. Суспільно-географічне районування України. Основні суспільно-географічні макрорайони України (за О. Шаблієм, Ф. Заставним, М. Пістуном, А. Голіковим).

План-характеристика економічного району України. Склад і особливості формування території. Місце і роль району в географічному поділі праці. Галузі спеціалізації. Територіальна диференціація рівнів економічного і соціального розвитку. Оцінка ЕГП, його особливості. Історичні особливості формування і розвитку господарства. Природно-ресурсний потенціал району та його вплив на формування господарського комплексу. Паливні ресурси. Земельні ресурси. Водні ресурси. Лісові ресурси. Екологічні проблеми. Демографічна ситуація в районі. Трудові ресурси. Структура зайнятості. Рівень зайнятості і безробіття. Регіональні ринки праці. Національний склад населення. Георелігійна ситуація. Загальна характеристика господарства. ПЕК. Електроенергетика. Металургія. Машинобудування і металообробка. Хімічна промисловість. Легка і харчова промисловість. Будівельна промисловість. Агропромисловим комплекс району. Умови і чинники розвитку і спеціалізації. Соціальна сфера району. Рівень розвитку сфери обслуговування. Культурно-освітній комплекс району, його особливості. Курортно-туристичний комплекс. Транспортна мережа. Транспортні вузли. Суспільно-географічні зв'язки з іншими районами України та зарубіжжям. Оцінка інвестиційної привабливості району. Проблеми та перспективи розвитку.

Економіко-географічна характеристика економічних районів Північно-східного, Донецького, Придніпровського. Північно-східний економічний район (Харківська, Полтавська, Сумська області). Донецький економічний район (Донецька, Луганська області). Придніпровський економіко-географічний район (Дніпропетровська і Запорізька області).

Економіко-географічна характеристика Столичного, Центрального, Причорноморського економічних районів. Столичний економіко-географічний район (Київська, Чернігівська, Житомирська області). Центральний економіко-географічний район (Кіровоградська і Черкаська області). Причорноморський економіко-географічний район (Одеська, Миколаївська, Херсонська області і Автономна Республіка Крим).

Економіко-географічна характеристика Подільського, Карпатського, Північно-західного економічних районів. Подільський економіко-географічний район (Вінницька, Тернопільська, Хмельницька області). Карпатський економіко-географічний район (Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська, Чернівецька області). Північно-Західний економіко-географічний район (Волинська, Рівненська області).

Тема 12 Зовнішні зв'язки України та перспективи її розвитку.

Зовнішньоекономічні зв'язки України. Типи зовнішніх зв'язків: політичні, економічні, науково-технічні, культурні, релігійні, гуманітарні, ін. Структура експорту та імпорту товарів та послуг України. Вільні економічні зони. Науково-технічні зв'язки України. Туризм. Міграція робочої сили. Інвестиційна діяльність. Україна у складі міжнародних економічних організацій. Перспективні галузі економіки. Депресивні галузі економіки. Шляхи виходу з економічної кризи. Особливості, проблеми та перспективи розвитку економіки України. Україна і світове господарство. Глобалізаційні процеси.

3. Структура навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми/розділу дисципліни	Форми організації навчання в годинах				Усьо го
		Лекції	Практичні заняття	Семінарські заняття	Самостійна робота	
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади соціально-економічної географії України						
1.	Україна на економічній та політичній карті світу. Формування території сучасної української держави	3		2	8	13
2.	ЕГП України. Адміністративно-територіальний устрій. Столиця України.	3		2	12	17
3.	Склад і розміщення населення України. Українська діаспора.	6	2	4	8	20
4	Оцінка природно-ресурсного потенціалу (ПРП) України	4	2		10	16
5	Загальна характеристика економіки України. Фактори розміщення та організація господарства.	4		2	10	16
	Разом за модулем 1	20	4	10	48	82
Модуль 2. Галузева і територіальна організація господарства України.						
6	Паливно-енергетичний комплекс України	3	2		8	13
7	Територіальна організація металургійного комплексу України	2	1		8	11
8	Машинобудівний комплекс України	2	1		8	11
9	Хіміко-лісовий і будівельний комплекс України	3	2	2	8	15
10	Агропромисловий комплекс України	3	2		8	13
11	Інфраструктура та соціальний комплекс України	3		4	6	13
12	Особливості економіко -географічного районування України	2		2	8	12
13	Зовнішні зв'язки України та перспективи їх розвитку	2		2	6	10
Разом за модулем 2		20	8	10	60	98
Усього:		40	12	20	108	180

Тематичний план лекцій

№ з/п	Назва теми лекції	Кількість годин	Форма проведення (оглядова, проблемна та ін.)
1	Україна на економічній та політичній карті світу. Формування території сучасної української держави	3	оглядова
2.	ЕГП України. Адміністративно-територіальний устрій. Столиця України.	3	оглядова, проблемна
3.	Склад і розміщення населення України. Українська діаспора.	6	оглядова, проблемна
4.	Оцінка природно-ресурсного потенціалу (ІРП) України	4	проблемна
5.	Загальна характеристика економіки України. Фактори розміщення та організація господарства.	4	проблемна
6	Паливно-енергетичний комплекс України	3	проблемна
7	Територіальна організація металургійного комплексу України	2	проблемна
8	Машинобудівний комплекс України	2	проблемна
9	Хіміко-лісовий і будівельний комплекс України	3	проблемна
10	Агропромисловий комплекс України	3	проблемна
11	Інфраструктура та соціальний комплекс України	3	оглядова, проблемна
12	Особливості економіко -географічного районування України	2	проблемна
13	Зовнішні зв'язки України та перспективи їх розвитку	2	оглядова, проблемна

Тематичний план практичних/ семінарських занять

№ з/п	Назва теми заняття	Кількість годин	Форма проведення
1.	Україна на економічній та політичній карті світу. Формування території сучасної української держави	2	Семінар. Доповіді студентів. Колективне обговорення
2.	ЕГП України. Адміністративно-територіальний устрій. Столиця України.	2	Семінар. Доповіді студентів. Колективне обговорення
3.	Склад і розміщення населення України. Українська діаспора.	6	Семінар. Доповіді студентів. Колективне обговорення Розрахункові завдання, побудова графіків, картограм. Написання висновків
4.	Оцінка природно-ресурсного потенціалу (ПРП) України	2	Розрахункові завдання, побудова графіків, картограм. Написання висновків
5.	Загальна характеристика економіки України. Фактори розміщення та організація господарства.	2	Семінар. Доповіді студентів. Колективне обговорення Розрахункові завдання, побудова графіків, картограм. Написання висновків
6	Паливно-енергетичний комплекс України	2	Розрахункові завдання, побудова графіків, картограм. Написання висновків
7	Територіальна організація металургійного комплексу України	1	Розрахункові завдання, побудова графіків, картограм. Написання висновків
8	Машинобудівний комплекс України	1	Розрахункові завдання, побудова графіків, картограм. Написання висновків
9	Хіміко-лісовий і будівельний комплекс України	4	Семінар. Доповіді студентів. Колективне обговорення Розрахункові завдання, побудова графіків, картограм. Написання висновків
10	Агропромисловий комплекс України	2	Розрахункові завдання, побудова графіків, картограм. Написання висновків
11	Інфраструктура та соціальний комплекс України	4	Семінар. Доповіді студентів. Колективне обговорення
12	Особливості економіко -географічного районування України	2	Семінар. Доповіді студентів. Колективне обговорення
13	Зовнішні зв'язки України та перспективи їх розвитку	2	Семінар. Доповіді студентів. Колективне обговорення

4. Методичні рекомендації до проведення семінарських і практичних занять.

Заняття №1 (семінар).

Предмет і методи соціально-економічної географії. Формування території української держави

Питання до семінару:

1. Предмет, об'єкт і завдання соціально-економічної географії України
2. Методи соціально-економічної географії, її зв'язок з іншими науками
3. Розвиток соціально-економічної географії як науки в Україні. Провідні вчені та школи.
4. Поняття «територія», «країна», держава», їх зміст та ознаки.
5. Формування території української держави: історія та сьогодення
6. Поняття «економіко-географічне положення» країни за різними авторами
7. Форма правління та адміністративно-територіальний устрій України
8. Адміністративно-територіальна реформа в Україні
9. Столиці України: історичні й сучасна.

Запитання для самоперевірки:

1. Що є об'єктом і предметом дослідження економічної і соціальної географії України?
2. Роль і значення економічної і соціальної географії та її місце в системі географічних наук?
3. Назвіть видатних вітчизняних економіко-географів та основні наукові центри України, де активно розвивається економічна і соціальна географія.
4. Охарактеризуйте основні властивості державної території України.
5. Які етнічні землі України простягаються поза межами держави та на території яких країн вони знаходяться?
6. Які особливості сучасного адміністративно-територіально устрою України

Семінарське заняття №2

Економіко-географічне положення (ЕГП) України

Заняття проводиться у формі ділової гри, дебатів. Для цього група студентів поділяється на два рівні табори – «Pro» і «Contra» («За» і «Проти»). Студенти працюють за єдиним планом для характеристики ЕГП України, але група «Pro» вишукує, характеризує, аргументує лише позитивні риси ЕГП України, а група «Contra» - лише негативні. Викладач виконує роль арбітра і консультанта. Для характеристики ЕГП України учасники дебатів використовують наступний план:

1. **природно (фізико-)географічне** положення України (координати крайніх точок держави, площа, часові пояси, особливості рельєфу, гідрографії, природно-кліматичних зон території України, наявність природних умов і ресурсів);
2. **політико-географічне** положення України (політичні зв'язки з країнами світу та сусідніми країнами, участь у політичних та військових блоках, віддаленість від «гарячих точок», зон військових дій та конфліктів);
3. **соціально-географічне** положення України (віддаленість від країн з різними або спорідненими етносами, релігією, взаєморозташування центрів науки, освіти, культури, рекреації тощо, наявність міграційних та інших зв'язків з країнами-сусідами, густота населення)
4. **економіко-географічне** положення України (наявність власних природних ресурсів в Україні та можливість/необхідність їх експорту чи імпорту, торгівельно-економічні зв'язки України з країнами сусідами та іншими країнами та регіонами світу, рівень соціально-економічного розвитку та у країн-сусідів, віддаленість України від сировинних баз, ринків збуту, наявність трудової міграції)
5. **транспортно-географічне** положення України (наявність виходу до моря, його льодовий режим, можливе сполучення з іншими країнами світу сухопутними, водними та повітряним шляхами, стан транспортної інфраструктури України та країн регіону, з якими вона сполучається)
6. **еколого-географічне** положення України (розташування відносно точок і зон екологічного лиха (природного або антропогенного), екологічна ситуація в самій країні та її вплив на екологічний стан у регіоні).

На початку заняття викладач доповідає правила гри, регламент, розподіляє студентів на дві групи та нагадує план-характеристику ЕГП. На виступ студента виділяється 4-6 хвилин, на питання, доповнення та обговорення – до 3-х хвилин. Першою починає доповідь «Природно (фізико-)географічне (ФГП) положення України» студент з групи – «Pro», характеризуючи лише позитивні сторони ФГП України, далі студенти з його групи можуть доповнити або уточнити тези доповідача. Після цього слово надається групі «Contra». Студент починає свою доповідь лише про негативні риси ФГП України, аргументовано заперечують доповідь групи «Pro». Після обох доповідей студенти переходять до обговорення - можуть задавати питання, робити свої доповнення до відповіді, якщо вважають, що їх опоненти не використали всі аргументи і факти. Після цього разом з викладачем зважують всі «за» і «проти» та роблять висновок про вигідність чи невивідність ФГП України.

Потім за такою ж схемою група переходить до характеристики і обговорення політико-географічного положення України і далі за планом.

У кінці заняття викладач робить підсумок про географічне положення України, його вигідні та невивідні сторони, виставляє оцінки групі, або окремим доповідачам.

Запитання для самоперевірки:

1. Що таке ЕГП?
2. Який вплив на розвиток господарства має ЕГП України?
3. Назвіть позитивні та негативні риси ЕГП України.

**Заняття № 3- 4 (семінари).
Населення України**

Питання до семінару:

1. Динаміка чисельності населення України
2. Демографічна ситуація в Україні
3. Демографічний склад населення України
4. Етнічний склад населення України
5. Національні меншини в Україні: компактне і дисперсне розселення
6. Соціальний, освітній склад населення України
7. Культурний, релігійний склад населення України
8. Західна Українська діаспора
9. Східна Українська діаспора
10. Робоча сила в Україні: зайняті за галузями господарства
11. Безробіття в Україні
12. Міграції в Україні: їх основні причини, мотиви, напрямки.
13. Внутрішні міграції в Україні.
14. Зовнішні міграції в Україні. 4 хвили еміграції з України
15. Густота та основні форми і фактори розселення населення
16. Міське розселення в Україні
17. Урбанізація в Україні, її наслідки і перспективи.
18. Проблеми сільського розселення.

Запитання для самоперевірки:

1. Назвіть чинники розміщення населення України
2. Охарактеризуйте сучасну систему розселення.
3. Що таке міграція, її види
4. Що таке етнос, основні етноси в Україні
5. Як і коли сформувалась українська діаспора?
6. Назвіть проблеми функціонування трудового потенціалу України.
7. Що таке соціальна структура населення?

**Заняття № 5 (практикум).
Населення України.**

Завдання 1. За даними Державної служби статистики України на 1 січня 2021 року побудувати та проаналізувати статеві-вікову піраміду населення України. Визначити тип відтворення населення, пояснити диспропорції статей у різних вікових групах, «прогалини» у вікових групах на піраміді.

Розподіл постійного населення за статтю та віком за регіонами (осіб)

Вік (років)	Обидві статі	Чоловіки	Жінки
Усе населення			
Усього / Total	41418717	19195376	22223341
0–4	1689356	871807	817549
5–9	2297708	1184223	1113485
10–14	2292705	1179905	1112800
15–19	1901428	978279	923149
20–24	1999133	1029297	969836
25–29	2579808	1323862	1255946
30–34	3351923	1705251	1646672
35–39	3497932	1758922	1739010
40–44	3117480	1533807	1583673
45–49	2962475	1420874	1541601
50–54	2717322	1269395	1447927
55–59	2889823	1285999	1603824
60–64	2910434	1225350	1685084
65–69	2376281	921671	1454610
70–74	1846666	656532	1190134
75–79	1063736	323037	740699
80 і старші	1924507	527165	1397342

Завдання 2.

За даними таблиці розрахувати коефіцієнти демографічного навантаження на працездатне населення України (загальне навантаження, навантаження дітьми до 15 років та особами пенсійного віку (65 і старші)).

Розподіл постійного населення за статтю та віком по регіонах (осіб)

Вік (років)	Обидві статі	Чоловіки	Жінки
Усе населення			
Усього / Total	41418717	19195376	22223341
0–4	1689356	871807	817549
5–9	2297708	1184223	1113485
10–14	2292705	1179905	1112800
15–19	1901428	978279	923149
20–24	1999133	1029297	969836
25–29	2579808	1323862	1255946
30–34	3351923	1705251	1646672

35–39	3497932	1758922	1739010
40–44	3117480	1533807	1583673
45–49	2962475	1420874	1541601
50–54	2717322	1269395	1447927
55–59	2889823	1285999	1603824
60–64	2910434	1225350	1685084
65–69	2376281	921671	1454610
70–74	1846666	656532	1190134
75–79	1063736	323037	740699
80 і старші	1924507	527165	1397342

Завдання 3.

За економічними атласами України та іншими джерелами проаналізувати особливості розселення населення України. Для цього заповнити наступні таблиці:

Таблиця 1.

Типи міських поселень	Міста (підібрати від 2 до 5 міст)	Функції міста
малі (до 20 тис. жителів)		
середні (20-100 тис.)		
великі (100—500 тис.)		
дуже великі (500 тис. —1 млн)		
міста-мільйонери (понад 1 млн жителів).		

Таблиця 2.

Типи сільських поселень	Села (підібрати від 2 до 5 сіл)	Функції села
малі (до 500 жителів)		
середні (500-1000 жителів)		
великі (1000 3000 жителів)		

Зробити висновки про взаємозв'язок між людністю поселення та його функціями.

Довідкова інформація – Демографічний паспорт території -

http://database.ukrcensus.gov.ua/MULT/Dialog/statfile_c.asp

Сайт Державної служби статистики - <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Класифікація та функції населених пунктів -

<http://moodle.mdu.in.ua/mod/page/view.php?id=6065>

Завдання 4.

Розкрити чинники (навести факти), які впливають на причини міграцій населення України.

Соціально-побутові	
Етнографічні	
Економічні	
Медико-екологічні	
Військово-політичні	

Запитання для самоперевірки:

1. Чим зумовлена сучасна демографічна ситуація в Україні?
2. Поясніть поняття «депопуляція», «фертильність», «відтворення населення»
3. Визначить основні тенденції природного руху населення України.
4. Що таке демографічне навантаження на працездатне населення?
5. Що таке робоча сила?
6. Як обраховуються коефіцієнти відтворення населення?
7. Які основні причини міграції населення та куди направлені основні міграційні потоки?
8. Що таке урбанізація?
9. Які критерії віднесення населених пунктів до міста, села?
10. Які функції виконує місто, село?

Заняття № 6 (практикум).

Природно-ресурсний потенціал України

Провести бальну оцінку природних ресурсів по областях України та виявити забезпечені природними ресурсами області та найменш забезпечені.

Використовуючи географічні атласи України, сайт Державної служби геології і надр <https://www.geo.gov.ua/overview-geological-card/>, підручники та інші джерела інформації, проводити бальну оцінку забезпеченістю ресурсами за наступною шкалою:

- 0 – ресурс відсутній;
- 1 -2 – прояви ресурсів;
- 3-4 – ресурси локального значення (достатньо для області);
- 5-6 – ресурси районного значення (забезпечують декілька областей);
- 7-8 - ресурси державного значення (достатньо для країни);
- 9 -10 – глобального значення (експортні ресурси).

Результати оцінки записати у таблицю (див. Додаток 1). Підрахувати підсумки по областях України та зробити висновки.

Запитання для самоперевірки:

1. Поясніть поняття «природні умови», «природні ресурси» та «природно-ресурсний потенціал»
2. Які є класифікації природних ресурсів?

3. Які області України найкраще та найгірше забезпечені основними видами природних ресурсів?
4. Охарактеризуйте паливні, рудні, нерудні корисні копалини України.
5. Дайте оцінку водним, лісовим, фауністичним, флористичним, рекреаційним ресурсам України.

Заняття № 7 (практично-семінарське).

Загальна характеристика економіки України. Фактори розміщення та організація господарства

Питання до семінару:

1. Галузева та секторальна структура господарства України
2. Форми суспільної організації виробництва
3. Фактори розміщення галузей господарства
4. Територіальна структура господарства

Завдання 1.

Визначте працездатність та продуктивність праці за кожен рік. Зробіть висновки.

	2000	2005	2010	2015	2020
Вироблено тракторів .штук	4984	5100	5400	2800	900
Чисельність економічно активного населення віком 15-70 років, млн.. чол..	22,7	22,3	22,0	18,1	18,1

Завдання 2.

Визначте ергоємність та енерговидатність виробництва по областях. Зробіть висновки.

	Дніпропетровська	Донецька	Львівська
Споживання вугілля, тис т	12080	27345	1577
ВВП, млн. грн..	13163	17278	5850

Завдання 3.

За даними таблиці Державної служби статистики України побудувати діаграму секторальної структури економіки України за 2020 рік, виділивши 3 сектори.

Валовий внутрішній продукт за 2020 рік¹

(у фактичних цінах; млн.грн)

Валовий внутрішній продукт	4194102
Сільське, лісове та рибне господарство	388726
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	190343
Переробна промисловість	425067
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	122752
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	16451

Будівництво	120274
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	585344
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	262408
Тимчасове розміщування й організація харчування	26907
Інформація та телекомунікації	208427
Фінансова та страхова діяльність	132683
Операції з нерухомим майном	267661
Професійна, наукова та технічна діяльність	136832
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	59356
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	303059
Освіта	180980
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	113280
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	22803
Надання інших видів послуг	33875

1 Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Запитання для самоперевірки:

1. Що таке «господарство», «економіка», галузь економіки?
2. Які галузі та сектори виділяють у господарстві світу та України?
3. Що таке ВВП?
4. Що таке економічна ефективність та які її різновиди?
5. Що таке кооперування, концентрація, спеціалізація виробництва?
6. Що таке дисперсія, агломерація та комбінування виробництва?
7. Які виділяють фактори розміщення виробництва?
8. Які є одиниці територіальної організації виробництва?

Заняття № 8 (семінар). Паливно – енергетичний комплекс

Завдання 1.

1. Заповнити таблицю «Паливна промисловість України», користуючись оглядовими геологічними картами Державної Служби геології та надр України:

➤ <https://www.geo.gov.ua/overview-geological-card/>

та атласом Економічна і соціальна географія України:

➤ <https://ru.calameo.com/read/001758327484dfd4ad006>

підручником та іншою довідковою інформацією;

➤ **Додаток 2**

<i>Галузь паливної промисловості</i>	<i>Сировина</i>	<i>Райони розміщення сировини</i>	<i>Центри виробництва галузі (місто і область)</i>	<i>Продукція</i>	<i>Проблеми галузі</i>
Вугільна промисловість					
Нафто-газова промисловість					

Сланцева промисловість					
Уранова промисловість					

Зробити висновок про стан розвитку паливної промисловості України, її забезпеченість сировиною, особливостями її розміщення, про принципи і закономірності розміщення центрів виробництва, проблеми та перспективи галузі в Україні.

Завдання 2. Заповніть таблицю: «Електроенергетика України»

<i>Галузь електроенергетики</i>	<i>Назва електростанції</i>	<i>Потужність електростанції</i>	<i>Місто</i>
АЕС			
ТЕС			
ГЕС			
ВЕС СЕС			

Зробіть висновки про розвиток та принципи розміщення електроенергетики України.

Запитання для самоперевірки:

1. Розтлумачте поняття «паливно-енергетичний баланс», «енергоємність», «відновлювальна енергетика»
2. Визначить роль та значення ПЕК у розвитку господарства України.

3. Охарактеризуйте структуру ПЕК України.
4. Які галузі ПЕК України вважаються пріоритетними для розвитку економіки нашої країни?
5. Розкрийте принципи розміщення електростанцій України?
6. Розкрийте значення альтернативних джерел енергії для подальшого розвитку ПЕК України

Заняття № 9 (практикум).

Металургійний та машинобудівний комплекси України.

Завдання 1. Заповнити таблицю «Металургія України», користуючись оглядовими геологічними картами Державної Служби геології та надр України: <https://www.geo.gov.ua/overview-geological-card/> та атласом Економічна і соціальна географія України: <https://ru.calameo.com/read/001758327484dfd4ad006> підручником, **Додатком 2**, та іншою довідковою інформацією.

Галузі промисловості	Сировинна база галузі	Основні види продукції	Розміщення галузі	Проблеми і перспективи галузі
Чорна	?	?	?	
Кольорова	?	?	?	

Завдання 2. Побудувати графік динаміки виробництва чавуну та феросплавів в Україні за 2003 – 2019рр.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Чавун, млн.т	29,5	31,0	30,7	32,9	35,6	31,0	25,7	27,4
Феросплави, млн.т	1,7	2,0	1,7	1,8	2,0	1,7	1,2	1,7

		2011	2012	2013	2014 ¹	2015 ¹	2016 ¹	2017 ¹	2018 ¹	2019 ¹
Чавун переробний і дзеркальний у чушках, болванках чи формах первинних інших	млн.т	28,9	28,5	29,1	24,8	21,9	23,6	19,8	20,5	20,1
Феросилікомарганець	тис.т	930	823	725	961	750	877	875	912	859

Завдання 3.

Розв'язати задачу: відомо, що на виробництво 1 т прокату завод витрачає 1,5 т залізної руди, 0,5 т металобрухту, 0,1 т феросплавів, 0,5 т вапняку, 1,3 т коксівного

вугілля, 300 кВт*год електроенергії, 200 т води. Розрахувати, скільки потрібно цих компонентів на рік, якщо потужність металургійного комбінату відповідає (у мільйонах тон) вашому порядковому номеру в журналі, помноженому на 0,3. Розрахунки та відповідь оформити у вигляді таблиці.

Завдання 4. Проаналізуйте фактори формування машинобудівних районів України, заповнивши таблицю 1. Фактори в таблиці позначити значком «плюс» (“+”). Зробити висновки.

Таблиця 1

Фактори формування машинобудівних районів України

Машинобудівні райони	Фактори			
	сировинний	Праце-ресурсний	споживчий	інші (вказати)
1. Харківський (Харківська, Полтавська, Сумська обл.)				
2. Донбаський (Донецька, Луганська обл.)				
3. Придніпровський (Дніпропетровська, Кіровоградська, Запорізька обл.)				
4. Центральний (Київська, Чернігівська, Житомирська, Черкаська обл.)				
5. Західний (Львівська, Івано-Франківська, Волинська, Рівненська, Закарпатська обл.)				
6. Подільський (Вінницька, Хмельницька, Тернопільська, Чернівецька обл.)				
7. Південний (Одеська, Миколаївська, Херсонська обл. Крим)				

Запитання для самоперевірки:

- 1.Розкрийте роль та значення металургійного комплексу для розвитку господарства України.
- 2.Охарактеризуйте сировинну базу металургійного комплексу України.
- 3.Назвіть основні чинники розміщення підприємств чорної і кольорової металургії?
- 4.Охарактеризуйте територіальну структуру чорної і кольорової металургії України
- 5.Розкрийте структуру машинобудівного комплексу України.
- 6.Яке значення машинобудівного комплексу для економіки України.
- 7.Назвіть галузі спеціалізації та основні центри машинобудування України.
- 8.Охарактеризуйте основні райони машинобудування України.

Заняття № 10-11 (практично-семінарське).
Хіміко-лісовий та будівельний комплекси України.

Питання до семінару:

1. Значення, галузева структура та особливості сировинної бази хімічного комплексу України
2. Характеристика галузей основної (неорганічної) хімії
3. Характеристика галузей хімії органічного синтезу
4. Характеристика хіміко-фармацевтичної галузі України
5. Характеристика лісового господарства України
6. Характеристика деревообробної промисловості України
7. Характеристика виробництва будівельних матеріалів
8. Характеристика виробництва будівельних конструкцій, порцеляни і скла

Завдання 1. Користуючись атласами, підручниками, **Додатком 2**, проаналізувати фактори розміщення галузей хімічної промисловості, заповнивши таблицю 1. 2. Зробити висновки.

Таблиця 1

Чинники розміщення галузей хімічного виробництва

Галузь хімічного виробництва	Райони і центри виробництв	Чинники розміщення			
		Сировинний	Паливно-енергетичний	Водний	Споживчий
Азотні добрива					
Фосфатні добрива					
Калійні добрива					
Сірчана кислота					
Кальцинована сода					
Каустична сода					
Синтетичний каучук					
Шинна промисловість					
Хімічні волокна і					

нитки					
Синтетичні смоли та пластмаси					
Гумова промисловість					
Хіміко-фармацевтична					

Завдання 2. Проаналізуйте структуру і фактори розміщення галузей будівельного комплексу України, заповнивши таблицю 2. Фактори в таблиці позначити значком «плюс» (“+”). Зробити висновки.

Таблиця 2

Фактори розміщення галузей промисловості будівельних матеріалів України

Галузі промисловості будівельних матеріалів	Райони і центри розміщення галузі	Фактори				
		сировинний	енергетичний	Праце-ресурсний	споживчий	інші (вказати)
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
....						

Завдання 3. Користуючись атласами, підручниками, проаналізувати склад і фактори розміщення галузей лісового комплексу, заповнивши таблицю 3. Зробити висновки про розвиток даного комплексу в Україні.

Таблиця 3

Склад і характеристика галузей лісового комплексу України

Галузі лісового комплексу	Сировинна база галузі	Основні види продукції	Розміщення галузі	Проблеми і перспективи галузі
	?	?	?	
	?	?	?	

Запитання для самоперевірки:

1. Охарактеризуйте галузеву структуру хімічного комплексу України.
2. Оцініть сировинну базу хімічного комплексу України.
3. Назвіть основні райони і центри хімічної промисловості України.

4. Які особливості розвитку лісового господарства України.
5. Назвіть основні центри лісової промисловості України.
6. Визначить основні фактори розміщення будівельної галузі
7. Визначить проблеми і перспективи розвитку цих галузей.

Заняття № 12 (практикум).

Агропромисловий комплекс України.

Завдання 1. За даними Державної служби статистики України (<http://www.ukrstat.gov.ua/> -> Статистична інформація -> Сільське, лісове та рибне господарство -> Рослинництво (1991-2019) та Тваринництво (1990-2019)) побудувати графіки та діаграми динаміки та структури посівних площ, поголів'я тварин, продукції рослинництва та тваринництва України. Проаналізувати, зробити висновки.

Завдання 2. Користуючись атласами, підручниками, проаналізувати склад і фактори розміщення галузей АПК України, заповнивши таблицю 1. Зробити висновки.

Таблиця 1

Характеристика і фактори розміщення галузей агропромислового комплексу України

Агропромислові зони України	Основна сільсько-господарська продукція (рослинництво)	Основна сільсько-господарська продукція (тваринництво)	Галузі спеціалізації харчової промисловості	Галузі спеціалізації легкої промисловості	Фактори розміщення АПК
1. Полісся					
2.					
3.					
4.					
....					

Запитання для самоперевірки:

1. Дайте визначення поняття АПК та його структури.
2. Розкрийте роль та значення АПК в економіці України.
3. Назвіть фактори розміщення АПК.
4. Дайте характеристику агропромислових зон України
5. Охарактеризуйте галузеву структуру соціального комплексу України?
6. Назвіть принципи розміщення основних галузей соціального комплексу України.
7. Охарактеризуйте основні центри харчової промисловості України.
8. Охарактеризуйте основні центри легкої промисловості України.

Заняття №13- 14 (семінари).
Інфраструктура та соціальний комплекс України

Питання до семінару:

1. Легка промисловість України
2. Харчова промисловість України: значення, структура та принципи розміщення
3. Харчова промисловість України (переробка продукції рослинництва)
4. Харчова промисловість України (переробка продукції тваринництва)
5. Поняття, значення та структура сфери послуг України. Чинники та особливості розвитку і розміщення галузей.
6. Географія торгівлі України
7. Географія культурно-освітнього обслуговування в Україні.
8. Географія охорони здоров'я та рекреаційно-туристичного комплексу
9. Географія послуг залізничного транспорту
10. Географія послуг автомобільного транспорту. Міський транспорт в Україні.
11. Географія трубопровідного транспорту України
12. Географія послуг річкового транспорту. Порти України.
13. Географія послуг морського транспорту України
14. Географія послуг повітряного транспорту. Аеропорти України.
15. Географія послуг зв'язку і телекомунікаційних послуг в Україні
16. Географія фінансово-кредитного обслуговування і страхування в Україні.
17. Проблеми та перспективи розвитку і розміщення галузей сфери послуг

Запитання для самоперевірки:

1. Які галузі входять до соціального комплексу України?
2. Що таке торгівля, яка її структура?
3. Які є показники роботи транспорту?
4. Перспективи та проблеми розвитку транспорту в Україні?
5. Що таке виробнича і соціальна інфраструктура?

Заняття № 15 (семінар).
Особливості економіко -географічного районування України

Питання до семінару:

1. Економіко-географічна характеристика Північно-східного економічного району
2. Економіко-географічна характеристика Донецького економічного району
3. Економіко-географічна характеристика Придніпровського економічного району
4. Економіко-географічна характеристика Столичного економічного району
5. Економіко-географічна характеристика Центрального економічного району
6. Економіко-географічна характеристика Причорноморського економічного району
7. Економіко-географічна характеристика Подільського економічного району
8. Економіко-географічна характеристика Карпатського економічного району
9. Економіко-географічна характеристика Північно-західного економічного району

Запитання для самоперевірки:

1. Що таке економічний район?
2. Які критерії районування України за різними авторами?
3. Які економічні райони виділяють в Україні?
4. Які складові економіко-географічної характеристики економічного району?

Заняття №16 (семінар).

Географія зовнішніх зв'язків України

Питання до семінару:

1. Сутність та зміст поняття „зовнішні зв'язки країни”, їх класифікація
2. Політичні зв'язки України з іншими країнами світу
3. Зовнішньоекономічні зв'язки України та їх різновиди
4. Україна у міжнародній торгівлі товарами
5. Україна у міжнародній торгівлі послугами
6. Міжнародні науково-технічні зв'язки України
7. Інвестиційні зв'язки України
8. Вільні економічні зони в Україні
9. Економічні зв'язки України з європейськими країнами та ЄС
10. Економічні зв'язки України з країнами Азії та Африки
11. Економічні зв'язки України з країнами Америки та Австралії
12. Розвиток міжнародного туризму в Україні
13. Проблеми та перспективи розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України

Запитання для самоперевірки:

1. Що таке економічні зв'язки?
2. Які бувають види економічних зв'язків?
3. Які товари та послуги експортує Україна?
4. Які товари та послуги імпортує Україна?
5. Які перспективи товарообміну України з іншими країнами світу?

5. Засоби діагностики успішності навчання

1. *Види контролю/* Оцінювання якості знань студентів здійснюється шляхом поточного, модульного, підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною шкалою оцінювання. Поточний контроль реалізується у формі опитування, виконання практичних завдань, виступів на семінарських заняттях, контролю засвоєння навчального матеріалу, правильності виконання самостійних завдань.

2. *Форми контролю.* Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю: усна відповідь; доповнення, запитання до того, хто відповідає, рецензія на виступ; участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття; виконання практичних завдань, письмові завдання (тестові, контрольні роботи); самостійне опрацювання тем; систематичність роботи на семінарських та практичних заняттях, активність під час обговорення питань; підготовка тез доповіді на студентську науково - практичну конференцію або виконання індивідуального науково-дослідного (практичного) завдання. Критеріями оцінювання є: при усних відповідях: повнота ро риття питання; логіка викладання матеріалу, культура мови; використання основної та додаткової літератури; аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки; уміння аналізувати теоретичні проблеми з урахуванням світової та вітчизняної практики; при виконанні письмових завдань: повнота ро риття питання, аргументованість і логіка викладення матеріалу, використання літературних джерел, законодавчих актів, прикладів та фактичного матеріалу тощо; цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи. Максимальна оцінка знань студента під час навчальних занять за кожну тему, виконанні завдань для самостійної роботи, підготовці індивідуальних робіт – 4 бали. Максимальна оцінка студента за підготовку тез доповіді та участь у студентській науково-практичній конференції або виконання індивідуального науково-дослідного (практичного) завдання – 10 балів. До модульних контрольних робіт (МКР) допускаються всі студенти незалежно від результатів поточного контролю. Дві МКР передбачено за результатами вивчення тем розділу 1 і розділу 2. Для проведення модульного контролю розроблено модульні контрольні завдання. Варіанти завдань для модульного контролю є рівнозначні за трудомісткістю. За виконання завдань модульного контролю студент отримує контрольну модульну оцінку, максимальна кількість балів якої складає 5. Студент, який не з'явився на модульний контроль (незалежно від причини), має право один раз повторно пройти модульний контроль у визначені викладачем терміни під час поточних консультацій. Проведення підсумкового контролю успішності навчання здійснюється у формі усного заліку, за який студент може отримати максимально 40 балів. Загальна підсумкова оцінка з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів поточного і модульного контролю (максимум 60 балів) та результатів усного заліку (максимум 40 балів). У випадку отримання менше 60 балів за результатами загального підсумкового контролю, студент обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академічної заборгованості.

Критерії оцінювання знань здобувачів

Поточне тестування та самостійна робота									Іспит	Сума
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2						
T1-2	T3-4	T5-6	МКР	T7	T8-9	T10	МКР	індз	40	100
6	6	8	5	6	8	6	5	10		

Шкала відповідності оцінок

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Значення оцінки
90-100	Здобувач вищої освіти вміє цілком самостійно засвоїти інформацію з різних джерел, логічно та творчо викласти її, застосовуючи соціально-економічну й географічну термінологію; ґрунтовно висловлюватися та дискутувати на відповідні теми, запропоновувати проблемне питання або задачу для розгляду та вирішити їх; застосовувати набуті знання для вирішення життєвих ситуацій.
74-89	Здобувач вищої освіти може самостійно, логічно висвітлити окреме питання в межах курсу; зіставляти, систематизувати інформацію, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, складати структурно- логічні схеми, таблиці, графіки, картограми; користуватися самостійно додатковими джерелами географічної інформації, формулювати та аргументувати власну точку зору.
60-73	Здобувач вищої освіти може самостійно відтворити певну частину навчального матеріалу теми, здатний відтворити визначення основних понять курсу відповідно до тексту підручника або пояснити їх на прикладах, за допомогою зовнішніх джерел може вирішити прості завдання, вміє користуватися під час відповіді графіками, схемами, картами, таблицями та ін.
35-59	Здобувач вищої освіти може усно відтворити окремі частини географічних процесів (відповідь з простих речень, правильне застосування економічних термінів).
0-34	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на елементарному рівні засвоєння, розпізнає одне з кількох запропонованих явищ, понять побутового рівня, відтворює деякі факти економічного змісту.

6. Самостійна робота.

Написання індивідуально-дослідного завдання

Виконується студентами протягом семестру. Індивідуальна робота передбачає підготовку реферату обсягом до 20-ти сторінок тексту, або презентації (не менше 25 слайдів), або контенту, розміщеному в інтернеті на власних блогерських платформах за наступними темами:

1. Економіко-географічна характеристика вугільної промисловості України.
2. Економіко-географічна характеристика нафтової промисловості України.
3. Економіко-географічна характеристика газової промисловості України.
4. Економіко-географічна характеристика нафтогазової промисловості Харківської області.

5. Економіко-географічна характеристика електроенергетики України.
6. Альтернативна електроенергетика в Україні.
7. Економіко-географічна характеристика чорної металургії України.
8. Економіко-географічна характеристика кольорової металургії України.
9. Економіко-географічна характеристика машинобудування України.
10. Економіко-географічна характеристика машинобудування Харківської області.
11. Економіко-географічна характеристика хімічної промисловості України.
12. Економіко-географічна характеристика лісовиробничого комплексу України.
13. Економіко-географічна характеристика будівельної промисловості України.
14. Географія АПК України.
15. Географія АПК Харківської області.
16. Економіко-географічна характеристика легкої промисловості України.
17. Економіко-географічна характеристика харчової промисловості України.
18. Соціальний комплекс України.
19. Транспортний комплекс України.
20. Електоральна географія України.
21. Географія релігій України.
22. Географія культури України.
23. Географія науки і освіти України.
24. Географія ринку праці України.
25. Географічні аспекти бізнесу та підприємництва України.
26. Географія інновацій України.
27. Географія інфраструктури України.
28. Географія туризму України.
29. Географія сфери обслуговування України.
30. Україна на політичній карті світі.
31. Україна у складі міжнародних організацій.
32. Зовнішні зв'язки України.
33. Зовнішні зв'язки Харківської області.
34. Глобальні проблеми людства та їх прояв на території України.
35. Економіка природокористування України.
36. Природно-ресурсний потенціал України.
37. Природно-ресурсний потенціал Харківської області.
38. Географія населення України.
39. Географія населення Харківської області.
40. Демографічна ситуація в Україні.
41. Українська діаспора.
42. Етнолінгвістична структура населення України.
43. Працересурсний потенціал України.
44. Економіко-географічна характеристика окремих економічних районів України.
45. Економіко-географічна характеристика політико-географічних районів України.
46. Економіко-географічна характеристика соціально-географічних районів України.
47. Економіко-географічна характеристика окремих областей України.
48. Економіко-географічна характеристика окремих населених пунктів України.
49. Економіко-географічна характеристика окремих підприємств України.
50. Визначні українські економіко-географи.
51. Історія формування території України.
52. Історія господарського освоєння території України.
53. Україна і світове господарство.

7. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік

Питання до заліку

1. Економіко-географічна характеристика вугільної промисловості України.
2. Економіко-географічна характеристика нафтової промисловості України.
3. Економіко-географічна характеристика газової промисловості України.
4. Економіко-географічна характеристика електроенергетики України.
5. Відновлювальна електроенергетика в Україні.
6. Економіко-географічна характеристика чорної металургії України.
7. Економіко-географічна характеристика кольорової металургії України.
8. Економіко-географічна характеристика машинобудування України.
9. Економіко-географічна характеристика хімічної промисловості України.
10. Економіко-географічна характеристика лісовиробничого комплексу України.
11. Економіко-географічна характеристика будівельної промисловості України.
12. Економіко-географічна характеристика сільського господарства України.
13. Географія АПК України.
14. Економіко-географічна характеристика легкої промисловості України.
15. Економіко-географічна характеристика харчової промисловості України
16. Соціальний комплекс України.
17. Транспортний комплекс України.
18. Географія науки і освіти України.
19. Географія ринку праці України.
20. Географія інфраструктури України.
21. Географія рекреаційно-туристичного комплексу України.
22. Географія сфери обслуговування України.
23. Україна на політичній карті світі.
24. Україна у складі міжнародних організацій.
25. Зовнішні зв'язки України.
26. Природно-ресурсний потенціал України.
27. Географія населення України.
28. Демографічна ситуація в Україні.
29. Українська діаспора.
30. Етнолінгвістична структура населення України.
31. Працересурсний потенціал України.
32. Економіко-географічна характеристика Північно-східного економічного району
33. Економіко-географічна характеристика Донецького економічного району
34. Економіко-географічна характеристика Придніпровського економічного району
35. Економіко-географічна характеристика Столичного економічного району
36. Економіко-географічна характеристика Центрального економічного району
37. Економіко-географічна характеристика Причорноморського економічного району
38. Економіко-географічна характеристика Подільського економічного району
39. Економіко-географічна характеристика Карпатського економічного району
40. Економіко-географічна характеристика Північно-західного економічного району
41. Історія формування території України.
42. Галузева і територіальна структура економіки України
43. Форми суспільної організації виробництва

8. Інформаційні джерела для вивчення дисципліни

Література основна

1. Барановський М. О. Економічна та соціальна географія України: реальний сектор економіки. Навчальний посібник. Ніжин: Видавець Лисенко М. М., 2018. – 376 с.
2. Жупанський Я.І. Історія географії в Україні: навчальний посібник. – К, 2006.
3. Заставний Ф.Д. Україна. Природа, населення, економіка / Ф.Д. Заставний. – Львів: Априорі, 2011. – 504 с
4. Заставний Федір. Проблеми депресивності в Україні (соціально-економічної, екологічної, демографічної). — Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. — 348 с.
5. Лібанова Е. М. Ринок праці : Навч. посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003.
6. Масляк П.О. та ін. Національна безпека України у викликах новітньої історії. Монографія - К: ДП “Експрес-об’ява”, 2020 - 463 с.
7. Мезенцева, Н. І. Економічна і соціальна географія України / Н. І. Мезенцева, К. В. Мезенцев :навчально-методичний посібник. – К. : Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2010. – 239 с.
8. Муромцева Ю.І. Демографія. Навчальний посібник Київ: Кондор, 2006.-300с.
9. Муромцева Ю.І. Конспект лекцій з курсу „Географія України” (розділ II –соціально - економічна географія України) Харків, ХДПУ, 2007.-46 с.
10. Соціальна та економічна географія: Теорія і методологія: Навч. посіб. / Іщук С.І., Гладкий О.В. — К., 2015. — 335 с.
11. Суспільна географія. Основи теорії / Укладач В.І. Єфименко. – К.: Шлях, 2006.
12. Україна у цифрах у 2020 році. Статистичний довідник //Державна служба статистики України. – К., 2021.

Допоміжна

1. Гудзеляк І. Географія населення: Навч. посібник. – Л.: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 232 с
2. Дністрянський М.С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики. – Львів, 2006.
3. Доценко А.І., Зінич В.Т. та ін. Регіональне розселення в Україні: стан та прогноз. – К., 2007.
4. Заставний Ф.Д. Економічна і соціальна географія України. Підручник для 9 класу середньої загальноосвітньої школи. / Ф.Д. Заставний – К.: Вища школа, 2004 с.
5. Зеленько, О.О. Зелена енергетика: її складові та фактори розвитку в світовій економіці. Збірник наукових праць ХНПУ імені ГС Сковороди" Економіка", 2021, Вип. 19: С. 60-70.
6. Крайнюк, О. В., Буц, Ю. В., Пономаренко, Р. В., Барбашин, В. В., Лоцман, П. І. (2021). Техногенний вплив складу золошлакових відходів Зміївської теплоелектростанції на педосферу. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна серія «Екологія», (25), 70-80.
7. Круль В.П. Ретроспективна географія з основами етнографії : навчальний посібник. / В.П. Круль. – Чернівці : Родовід, 2014. – 296 с.
8. Кудрицька Н.В. Транспортно-дорожній комплекс України: сучасний стан, проблеми та шляхи розвитку : монографія. / Н.В. Кудрицька. – Київ : НТУ, 2010. – 338 с.
9. Людський розвиток в Україні: можливості та напрями соціальних інвестицій / За ред. Е.М. Лібанової. – К., 2006.
10. Масляк П.О., Капіруліна С.Л. Географія: підруч. для 9 шкіл з поглибленим вивченням географії - Х:2014. Ранок - 240 с.
11. Масляк П.О., Капіруліна С.Л., Бродовська О.Г. Географія: підруч. для 10 класу - К: Грамота, 2018 - 200 с.
12. Муромцева Ю.И., Вавилова И.В. Основы социально-экономической географии (для студентов-иностранцев подготовительных факультетов) Учеб. Пособие.- Харьков.: ХНПУ ім. Г.С.Сковороди.-2011.- 60 с.

13. Муромцева Ю.І. Врахування регіональних особливостей при вивченні трудового потенціалу Економіка: збірник наукових праць. /За заг. ред. акад. АПН України І.Ф.Прокопенка. – Харків: ХНПУ, 2005.- Вип. 5. – С.57-59.
14. Пістун М.Д., Мезенцев К.В., Тьорло В.О. Регіональна політика в Україні: суспільно-географічний аспект. – К., 2004.
15. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку / За ред. З.С. Варналія. – К., 2005.
16. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: Підручник / С.І.Дорогунцов, Т.А.Заяць, Ю.І.Пітюренко та ін.; За заг. ред. д-ра екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України С.І. Дорогунцова. – Вид. 3-тє, без змін. – К.: КНЕУ, 2008. – 992 с.
17. Рябоконь В.П. Соціально-економічні проблеми розвитку агропромислового комплексу України в сучасних умовах. — К.: Інститут аграрної економіки, 2000. — 355с.
18. Трансформація структури господарства України / За ред. Г.В. Балабанова, В.П. Нагірної, О.М. Нижник. – К., 2003
13. Хомра О.У., Ожеван М.А., Петрова Т.П., Нагорний В.І., Примак О.Г. Трудова міграція громадян України. Біла книга. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2006. – 201 с.
19. Шаблій О.І. Соціально-економічна географія України. - Львів, 2005
20. Шевчук Л. Розміщення продуктивних сил. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – 150 с.

Інформаційні ресурси

1. Державна служба геології і надр України <https://www.geo.gov.ua/>
2. Державна служба зайнятості. <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/index>
3. Державна служба статистики. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Економіка України. <http://www.economy.com.ua/>
5. Економіка України. Політико-економічний журнал. www.nbu.gov.ua
6. Запаси корисних копалин України http://www.dgs.kiev.ua/inform_msbz.htm
7. Карти світу <http://nationalgeographic.com>
8. Карти України http://www.map.ho.com.ua/Ukraine_all.htm
9. Карти України <http://www.ukrmap.com.ua>
10. Матеріали перепису населення України 2001 року. <http://www.ukrcensus.gov.ua>
11. Міністерство економіки України. <http://www.me.gov.ua/>
12. Міністерство транспорту і зв'язку. <http://www.mtu.gov.ua/>
13. Світова книга фактів <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/docs/>
14. Статистичні порівняння рівня життя у великих містах світу <https://www.numbeo.com>
15. Український центр суспільних даних <https://socialdata.org.ua/>
16. Цілі сталого розвитку в Україні <http://sdg.org.ua/>

Матеріально-технічне забезпечення навчальної дисципліни/модуля

Вивчення курсу вимагає використання загальнонавчаних програм Microsoft Office, комп'ютерний клас з доступом до мережі Internet для користування картографічними та інформаційними матеріалами, проектор, платформа дистанційної освіти Moodle. Методичне забезпечення: програма навчальної дисципліни (електронний та друкований варіанти); опорний конспект лекцій (електронний та друкований варіанти); план практичних і семінарських занять дисципліни (електронний та друкований варіанти); методичні рекомендації і завдання для самостійного вивчення дисципліни і індивідуальних завдань (електронний та друкований варіанти); навчально-методичний посібник електронний та друкований варіанти), комплекти тестових та контрольних завдань.

Виробництво окремих видів промислової продукції за 2011–2020 роки

Найменування продукції за Номенклатурою продукції промисловості (НПП)	Одиниця вимірювання	Кількість виробленої промислової продукції (валове виробництво) за роки									
		2011	2012	2013	2014 ¹	2015 ¹	2016 ¹	2017 ¹	2018 ¹	2019 ¹	2020 ¹
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів											
Вугілля кам'яне	млн.т	62,7	65,7	64,4	45,9	30,2	31,6	24,2	26,3	25,5	24,2
Нафта сира, у тому числі нафта, одержана з мінералів бітумінозних	млн.т	2,4	2,3	2,2	2,0	1,8	1,6	1,5	1,6	1,7	1,7
Газовий конденсат природний, одержаний з родовищ газу природного	млн.т	0,9	1,1	0,9	0,7	0,7	0,6	0,7	0,7	0,7	0,8
Газ природний скраплений або в газоподібному стані	млрд.м³	20,7	20,5	21,3	20,1	19,9	20,0	20,5	20,8	20,5	20,2
Гіпс і ангідрит	млн.т	2,3	2,2	2,2	1,6	1,3	1,3	1,5	1,4	1,4	1,5
Вапняк, флюс вапняковий та інший вапняковий камінь для виготовлення вапна й цементу (крім подрібненого вапнякового наповнювача та каменю вапнякового заданих розмірів)	млн.т	22,8	20,6	18,7	11,6	7,6	7,7	6,6	6,1	6,9	7,0
Крейда	тис.т	1941	391	288	218	119	154	148	237	263	401
Піски будівельні, такі як глинисті, каолінові, полевошпатові (крім кременистих та металоносних пісків)	млн.т	13,7	13,0	12,5	9,4	10,0	11,9	14,3	13,7	14,1	15,5

Крихта, гранули та порошок з травертину, екаусину, граніту, порфіру, базальту, пісковика та іншого каменю	млн.т	13,6	14,6	15,2	14,9	12,7	12,4	14,6	14,2	12,7	16,0
Каолін, крім кальцинованого	тис.т	1354	1218	1179	1426	1815	2335	2381	2092	1844	1681
Глини каолінові інші (комові і пластичні)	тис.т	579	518	855	1248	845	560	70,9	148	396	к / с
Торф (в умовній вологості) неагломерований паливний	тис.т	515	446	467	463	491	539	518	540	540	272
Сіль (уключаючи сіль денатуровану) і хлорид натрію чистий, розчинені або не розчинені у воді, з вмістом або ні речовин, які запобігають злипанню чи забезпечують сипучість	тис.т	5949	6183	5796	2498	2137	1784	1816	2192	2093	к / с

Виробництво окремих видів промислової продукції за 2011–2020 роки

Найменування продукції за Номенклатурою продукції промисловості (НПП)	Одиниця вимірювання	Кількість виробленої промислової продукції (валове виробництво) за роки									
		2011	2012	2013	2014 ¹	2015 ¹	2016 ¹	2017 ¹	2018 ¹	2019 ¹	2020 ¹
Переробна промисловість Manufacturing											
Яловичина і телятина, свіжі чи охолоджені - туші, напівтуші, четвертини необвалені	тис.т	62,3	60,5	62,1	54,8	50,0	59,1	58,5	56,3	55,8	41,5
Свинина свіжа чи охолоджена - туші, напівтуші (уключаючи оброблені сіллю чи консервантами для тимчасового зберігання)	тис.т	197	188	217	232	235	238	228	223	226	225

Яловичина і телятина заморожені - туші, напівтуші, четвертини, відруби	тис.т	17,8	16,2	25,4	17,4	20,7	15,2	18,4	20,2	16,6	11,7
Свинина заморожена - туші, напівтуші	тис.т	8,3	5,9	5,3	7,0	12,4	7,4	6,6	6,7	11,8	14,0
М'ясо курей, курчат, свіже чи охолоджене - тушки	тис.т	450	422	440	376	326	295	320	267	249	227
М'ясо курей, курчат, свіже чи охолоджене - частини тушок	тис.т	228	254	320	313	362	376	456	412	391	349
Вироби ковбасні та подібні продукти з м'яса, субпродуктів чи крові тварин та подібні вироби і харчові продукти на їхній основі (крім виробів ковбасних з печінки та страв готових)	тис.т	286	288	287	260	229	233	247	248	237	236
Сік томатний	млн.л	72,4	65,6	66,5	58,7	44,1	44,2	44,2	47,3	45,4	41,8
Сік яблучний	млн.л	108	181	175	173	86,1	74,6	74,0	106	101	63,4
Суміші соків фруктових та овочевих	млн.л	315	295	272	235	189	187	187	184	189	172
Сік якогось одного фрукта або овочу, незброжений та без додавання спирту (крім апельсинового, грейпфрутового, ананасового, томатного, виноградного та яблучного соків) неконцентрований	млн.л	102	97,8	156	105	67,2	60,6	69,9	75,8	70,8	65,9

Горох консервований без додавання оцту чи оцтової кислоти (крім страв готових овочевих)	тис.т	16,9	17,5	16,1	17,5	15,9	13,9	11,8	11,9	12,5	13,4
Пюре та паста томатні концентровані	тис.т	74,3	69,1	56,1	80,2	94,2	92,1	113	112	108	126
Овочі (крім картоплі), фрукти, горіхи, гриби та частини рослин їстівні інші, приготовлені чи консервовані з додаванням оцту чи оцтової кислоти	тис.т	53,4	42,6	42,7	40,5	25,3	23,3	29,3	29,7	31,2	30,1
Джем, мармелад, пюре, желе, конфітюри, повидло, варення, з інших плодів і горіхів, піддані тепловому обробленню (крім продуктів гомогенізованих)	тис.т	59,4	65,0	65,6	58,2	46,1	49,8	44,4	63,2	57,1	51,9
Олія соняшникова та її фракції, нерафіновані (крім хімічно модифікованих)	млн.т	3,2	3,8	3,4	4,4	3,7	4,4	5,4	5,1	5,8	6,1
Маргарин і продукти пастоподібні зі зниженим чи низьким вмістом жирів (крім маргарину рідкого)	тис.т	175	178	144	133	142	135	141	137	140	121
Продукти харчові з жирів та олій інші (уключаючи маргарин рідкий)	тис.т	183	151	139	137	50,0	52,4	88,3	85,2	106	111
Молоко та вершки незгущені й без додавання цукру чи інших підсолоджувальних речовин жирністю не більше 1%, у первинних пакуваннях об'ємом нетто більше 2 л	тис.т	308	348	364	514	461	467	464	443	435	434

Молоко та вершки незгущені й без додавання цукру чи інших підсолоджувальних речовин жирністю більше 1%, але не більше 6%, у первинних пакуваннях об'ємом нетто не більше 2 л	тис.т	535	506	543	512	472	463	478	497	474	493
Сир свіжий неферментований (недозрілий і невитриманий; уключаючи сир із молочної сироватки та кисломолочний сир)	тис.т	76,5	79,0	83,7	74,7	67,8	70,2	68,2	72,6	64,1	81,4
Сир тертий, порошковий, голубий та інший неплавлений (крім свіжого сиру, сиру із молочної сироватки та кисломолочного сиру)	тис.т	161	147	141	105	96,6	86,5	94,3	97,0	86,1	85,2
Сир плавлений (крім тертого або порошкового)	тис.т	17,1	21,5	24,1	25,4	27,0	26,2	27,1	28,6	29,5	30,6
Молоко та вершки згущені підсолоджені	тис.т	58,3	66,0	58,5	53,9	51,6	44,4	42,8	34,9	35,7	37,8
Молоко і вершки коагульовані, йогурт, кефір, сметана та інші ферментовані продукти	тис.т	359	364	378	337	297	293	272	275	280	307
Морозиво та лід харчовий інший (уключаючи шербет, льодяники; крім сумішей і основ для приготування морозива)	млн.л	161	182	173	146	136	149	152	156	157	142
Борошно пшеничне чи пшенично-житнє	млн.т	2,4	2,4	2,4	2,2	2,1	2,0	2,0	1,7	1,7	1,5
Хліб та вироби хлібобулочні, нетривалого зберігання	млн.т	1,8	1,7	1,6	1,4	1,2	1,2	1,1	1,0	0,9	0,8

Печиво солодке (уключаючи сендвіч-печиво; крім частково чи повністю покритого шоколадом або іншими сумішами, що містять какао)	тис.т	229	241	237	184	167	163	177	171	159	156
Вироби макаронні неварені (крім виробів із вмістом яєць, з начинкою або приготовлених іншим способом)	тис.т	116	105	100	101	86,8	95,9	88,2	79,3	73,8	72,9
Цукор білий рафінований буряковий у твердій формі	млн.т	2,3	2,1	1,3	2,1	1,5	2,0	2,0	1,8	1,5	1,0
Цукерки шоколадні (крім цукерок із вмістом алкоголю, шоколаду в брикетах, пластинах чи плитках)	тис.т	147	143	130	86,4	59,5	52,3	53,3	53,4	66,6	70,7
Вироби кондитерські з цукру чи його замінників, з вмістом какао (уключаючи шоколадну нугу; крім білого шоколаду)	тис.т	123	117	105	83,5	77,2	70,3	70,4	64,4	47,0	28,4
Бренді (уключаючи "Коньяк України")	млн.л чист.спирт	18,9	18,5	18,2	10,5	11,9	10,9	9,7	9,0	9,3	7,6
Горілка з вмістом спирту не більше 45,4%	млн.л чист.спирт	133	135	112	85,5	74,0	66,2	54,4	50,9	47,7	50,7
Лікери та інші спиртні напої (крім спиртів дистильованих з вина виноградного, вичавок винограду або фруктів; віскі, рому, тафії, джину, ялівцевої настоянки, горілки з вмістом спирту не більше 45,4%, спиртів дистильованих із фруктів)	млн.л чист.спирт	13,0	13,2	13,6	11,1	9,5	6,6	7,5	7,9	8,7	9,8

Вино ігристе зі свіжого винограду (крім вина "Шампанське"; уключаючи "Шампанське України")	млн.дал	5,5	5,5	5,4	3,6	4,8	4,7	3,7	3,4	2,7	2,3
Вино з фактичною концентрацією спирту не більше 15% (крім газованого, ігристого, та вина із захищеним найменуванням за походженням)	млн.дал	11,4	8,6	7,3	4,7	6,7	6,1	6,7	7,2	6,7	к / с
Пиво солодове (крім пива безалкогольного і пива з вмістом алкоголю не більше 0,5%)	млн.дал	303	297	274	242	195	181	180	182	182	181
Пиво безалкогольне і пиво з вмістом алкоголю не більше 0,5%	млн.дал	2,6	4,0	4,5	3,3	2,5	2,6	2,8	3,2	2,9	3,3
Води натуральні мінеральні негазовані	млн.дал	33,6	37,6	40,4	36,0	36,0	43,2	45,4	54,9	63,4	59,3
Води натуральні мінеральні газовані	млн.дал	98,4	97,1	88,6	82,6	72,8	73,1	73,9	85,5	89,7	85,5
Води з додаванням цукру і речовин підсолоджувальних чи ароматизуючих інших, тобто напої безалкогольні типу лимонаду, оранжаду (уключаючи мінеральні й газовані)	млн.дал	131	131	114	105	100	108	132	144	154	154
Сигарети, які містять тютюн або суміші тютюну із заміниками тютюну	млрд.шт	95,5	93,9	86,1	86,0	92,9	98,2	92,2	84,1	68,5	65,1

Тканини з ниток синтетичних та штучних комплексних високої міцності, тканини з ниток стрічкових чи подібних (уключаючи нейлон, інші поліаміди, віскозний (штучний) шовк)	млн.м²	43,8	50,7	46,0	46,1	45,4	53,3	67,2	62,7	67,7	75,0
Тканини з ниток синтетичних комплексних (крім одержаних з ниток високої міцності, стрічкових чи подібних)	млн.м²	10,2	10,1	8,0	10,4	к / с	11,3	12,3	12,3	12,3	к / с
Полотно ворсове, махрове, трикотажне машинного або ручного в'язання	тис.т	3,8	3,2	3,6	3,0	2,2	2,2	2,6	1,2	1,0	0,5
Полотно трикотажне машинного або ручного в'язання (крім ворсового полотна)	тис.т	1,0	1,3	1,9	2,6	5,3	5,5	6,8	8,2	7,5	7,9
Білизна постільна трикотажна машинного чи ручного в'язання	тис.т	5,5	4,9	5,6	5,6	5,8	6,0	7,7	7,6	6,8	к / с
Матеріали неткані без покриття з поверхневою щільністю більше 150 г/м² (уключаючи вироби з нетканих матеріалів; крім предметів одягу)	тис.т	14,5	13,6	12,2	12,6	11,6	12,7	13,8	12,4	14,1	13,0
Жакети та блейзери трикотажні машинного або ручного в'язання, жіночі та дівчачі	тис.шт	316	543	358	268	381	376	374	411	356	488
Костюми та комплекти трикотажні машинного або ручного в'язання, жіночі та дівчачі	тис.шт	563	294	572	498	103	165	199	156	169	147

Сукні трикотажні машинного або ручного в'язання, жіночі та дівчачі	млн.шт	1,3	1,2	1,1	1,2	1,3	1,5	1,4	1,4	1,2	1,2
Пальта, півпальта, плащі, накидки тощо, чоловічі та хлопчачі	тис.шт	378	365	342	286	318	329	357	334	376	270
Пальта та плащі тощо, жіночі та дівчачі	тис.шт	1742	1525	1337	1142	925	938	860	809	688	516
Спідниці та спідниці-брюки (крім трикотажних), жіночі та дівчачі	тис.шт	1270	1047	879	861	1011	960	739	775	605	320
Труси і панталони трикотажні машинного або ручного в'язання (уключаючи боксерські труси), жіночі та дівчачі	млн.шт	5,3	4,1	4,2	3,3	3,9	3,5	4,3	4,1	4,6	2,8
Сорочки (крім трикотажних), чоловічі та хлопчачі	млн.шт	1,6	1,4	1,4	1,2	1,3	1,4	1,5	1,3	1,2	0,7
Блузки, сорочки та батники (крім трикотажних), жіночі та дівчачі	млн.шт	3,2	2,3	1,5	1,4	1,2	1,6	1,7	1,7	1,4	1,1
Бюстгальтери	млн.шт	6,2	4,6	4,8	4,6	4,1	4,3	4,2	4,3	3,4	2,2
Футболки, майки й подібні вироби, трикотажні машинного або ручного в'язання	млн.шт	18,4	19,7	20,5	13,1	5,0	5,3	6,1	6,5	5,0	5,3
Панчішно-шкарпеткові вироби інші (уключаючи шкарпетки)	млн. пар	55,0	41,7	41,1	36,6	48,2	50,5	52,0	57,4	54,7	52,9

Светри, пуловери, кофти, жилети та кардигани з вовни або з волосу тварин тонкого, чоловічі та хлопчачі (крім светрів та пуловерів з вмістом вовни не менше 50% та вагою одного виробу не менше 600 г)	тис.шт	192	199	177	212	197	218	190	177	174	77,1
Светри та пуловери тонкі з м'яким чи високим коміром з бавовни	тис.шт	176	324	206	94,5	173	268	168	117	99,4	82,5
Саквояжі, валізи дорожні, дамські сумки-чемоданчики для косметики і речей туалету, портфелі для документів, шкільні ранці та подібні речі, виготовлені зі шкіри натуральної або композиційної, шкіри лакової, листів пластмаси, текстильних матеріалів, алюмінію та інших матеріалів	млн.шт	4,5	3,3	3,6	2,2	1,9	2,1	1,8	2,0	1,6	1,6
Взуття водонепроникне з верхом з гуми або полімерних матеріалів, крім взуття із захисним металевим підноском	млн. пар	1,4	1,5	1,7	1,3	1,2	1,4	1,8	1,7	1,3	1,3
Взуття з верхом із гуми або полімерних матеріалів, призначене для носіння на вулиці	млн. пар	5,2	3,4	3,7	5,0	5,1	4,3	5,7	5,8	5,5	4,7
Взуття з верхом з текстильних матеріалів інше (крім тапочок та іншого домашнього взуття, а також взуття на підошві з гуми, матеріалів полімерних або шкіри натуральної або композиційної)	млн. пар	0,1	2,8	3,9	3,9	3,2	4,1	3,7	3,6	3,3	к / с

Деревина з ялини (<i>Picea abies</i> Karst.) та смереки (<i>Abies alba</i> Mill.) уздовж розпиляна чи розколота, розділена на шари чи лущена, завтовшки більше 6 мм	тис.м³	283	232	244	239	274	294	274	342	316	296
Деревина із сосни (<i>Pinus sylvestris</i> L.) уздовж розпиляна чи розколота, розділена на шари чи лущена, завтовшки більше 6 мм	тис.м³	684	719	741	773	776	897	1412	1996	1979	2026
Деревина хвойних порід уздовж розпиляна чи розколота, розділена на шари чи лущена, завтовшки більше 6 мм (крім деревини із ялини (<i>Picea abies</i> Karst.), смереки (<i>Abies alba</i> Mill.) та сосни (<i>Pinus sylvestris</i> L.))	тис.м³	411	392	339	301	398	438	409	367	304	269
Деревина (крім хвойних чи тропічних порід) уздовж розпиляна чи розколота, розділена на шари чи лущена, завтовшки більше 6 мм (крім брусків, планок та фриз для паркетного або дерев'яного покриття підлоги, дубових)	тис.м³	423	398	384	373	396	458	480	478	437	374
Плити деревостружкові з деревини	тис.м³	2689	2508	2439	2250	2160	2325	2465	2558	2274	2206
Фанера клеєна, панелі фанеровані та матеріали шаруваті подібні, з деревини інших порід²	тис.м³	168	167	175	191	186	181	180	190	177	181
Паркет дерев'яний щитовий для мозаїчних підлог	тис.м²	184	371	313	364	448	523	419	363	310	341

Папір та картон для графічних робіт некрейдовані, масова частка механічних волокон 10% і менше, щільністю не менше 40, але не більше 150 г/м ² , у рулонах	тис.т	33,2	14,6	13,7	8,7	3,5	2,8	1,3	1,4	к / с	к / с
Папір побутового та санітарно-гігієнічного призначення інший	тис.т	113	129	121	124	119	115	120	127	131	к / с
Папір та картон некрейдовані інші, н.в.і.у., щільністю 150 г/м ² і менше, у рулонах чи аркушах (крім паперу для писання, друкування чи іншого графічного призначення)	тис.т	170	153	345	317	298	300	321	325	292	292
Папір і картон гофровані, у рулонах або в аркушах	тис.т	158	159	168	146	149	149	160	149	152	142
Папір туалетний (у рулонах завширшки 36 см і менше або розрізаний за розміром або формою)	тис.т	93,1	104	111	115	102	104	106	105	111	116
Кокс і напівкокс із вугілля кам'яного; кокс газовий	млн.т	19,6	18,9	17,6	13,9	11,6	12,7	10,1	10,8	10,1	9,5
Смоли кам'яновугільні, буровугільні або торф'яні; смоли мінеральні інші	тис.т	878	849	796	615	498	565	447	476	449	449
Бензин моторний з вмістом свинцю 0,013 г/л і менше	тис.т	2837	1636	1015	681	к / с	к / с	к / с	к / с	к / с	к / с
Паливо дизельне для транспорту автомобільного і залізничного	тис.т	2664	1372	999	760	к / с	к / с	к / с	к / с	к / с	к / с
Мазути паливні важкі, н.в.і.у.	тис.т	2181	790	658	516	83,0	100	105	429	74,0	75,1

Кислота сірчана; олеум	тис.т H ₂ SO ₄	...	948	906	557	525	524	538	676	674	683
Бензол, чистотою 95 мас.% і більше	тис.т	163	117	124	101	42,1	32,5	75,5	109	92,9	114
Спирт етиловий неденатурований із вмістом спирту не менше 80 об. %	млн.дал	19,6	17,3	18,8	13,9	10,9	10,0	9,6	8,1	6,9	9,4
Аміак безводний	тис.т N	4321	4148	3480	2419	2168	1678	979	801	1502	2304
Сечовина, яка містить більше 45% азоту за масою, у перерахунку на сухий безводний продукт (крім у таблетках, подібних формах або упаковках вагою 10 кг і менше)	тис.т N	1833	1800	1355	997	984	945	556	423	787	1159
Смоли карбамідні та тіокарбамідні, у первинних формах	тис.т	174	164	153	157	129	88,2	101	96,7	84,4	66,8
Поліуретани в первинних формах	тис.т	20,5	18,9	21,3	20,6	17,3	18,6	19,5	21,4	17,6	13,3
Фарби та лаки на основі поліакрилових чи вінілових полімерів, дисперговані чи розчинені у водному середовищі (уключаючи емалі та політури)	тис.т	64,2	70,1	73,5	66,7	60,7	74,6	76,0	75,9	78,1	79,7
Засоби мийні та для чищення, які містять або не містять мило, включаючи допоміжні засоби, для миття, розфасовані для роздрібно́ї торгівлі (крім тих, що їх використовують як мило та поверхнево-активні речовини)	тис.т	224	251	266	255	190	186	194	200	185	213

Засоби косметичні для макіяжу чи догляду за шкірою, у т.ч. засоби сонцезахисні та для засмаги (крім препаратів лікарських, засобів косметичних для макіяжу губ і очей, засобів для манікюру й педикюру, пудри косметичної й туалетної, тальку)	тис.т	6,8	7,8	7,4	5,8	5,2	5,7	6,4	7,4	8,2	7,0
Мило та речовини поверхнево-активні органічні у вигляді брусків, брикетів, фігурних формованих виробів або у інших формах, для туалетних цілей	тис.т	32,0	33,6	32,5	35,0	26,9	24,6	24,6	21,2	13,2	13,4
Нитки монофіламентні синтетичні з лінійною щільністю 67 децтексів і більше із поперечним перерізом 1 мм і менше, з поліпропілену (крім еластомірних)	тис.т	6,4	6,3	7,6	6,8	7,8	8,9	9,9	8,5	8,4	8,0
Препарати лікарські, що містять інші антибіотики, розфасовані для роздрібного продажу	т	769	868	861	1269	1218	1186	1157	1231	1108	1680
Суміш гумова з додаванням вуглецевої сажі чи діоксиду кремнію невулканізована	тис.т	3,0	3,0	3,6	2,7	2,3	3,1	3,5	5,0	5,4	6,7
Суміш гумова невулканізована інша в первинних формах або у вигляді пластин, листів чи стрічок (у т.ч. розчини та дисперсії)	тис.т	4,4	4,4	3,9	2,4	2,1	1,7	2,4	2,9	3,7	2,4
Плити, листи, плівка, фольга і стрічки, з полімерів стиролу, неармовані або не з'єднані з іншими матеріалами, непоруваті	тис.т	22,1	22,7	21,0	18,6	22,5	21,9	23,5	24,9	23,1	27,1

Лінолеум та покриття для підлоги тверді на текстильній основі (крім листів та пластин, які складаються тільки з маси лінолеуму)	млн.м ²	17,3	16,5	16,9	14,4	к / с	к / с	к / с	к / с	к / с	3,7
Посуд столовий і кухонний, з пластмас	тис.т	10,4	8,2	9,1	6,8	7,3	8,5	8,0	8,4	8,8	9,4
Вироби домашнього вжитку та вироби для туалетних кімнат, з пластмас (крім посуду столового та кухонного; ванн, душів та раковин, біде, унітазів, сидінь та кришок для унітазів, бачків змивних та виробів санітарно-технічних подібних)	тис.т	7,1	8,6	9,0	7,4	5,8	6,5	7,8	8,7	11,4	10,5
Пляшки зі скла безбарвного, місткістю менше 2,5 л, для напоїв та харчових продуктів (крім пляшок із покриттям з натуральної або композиційної шкіри; пляшечок дитячих для годування)	млн.шт	1527	1471	1409	1329	1212	1366	1449	1441	1477	1506
Плитки та плити, керамічні	млн.м ²	60,5	62,2	57,3	50,6	44,7	45,4	52,3	54,5	49,9	46,6
Цегла невогнетривка керамічна будівельна (крім виробів з борошна кам'яного кремнеземистого чи ґрунтів діатомітових)	тис.м ³	2355	2081	2154	2229	2192	2190	2087	1984	1947	1716
Портландцемент	млн.т	10,1	9,4	9,5	8,4	к / с	8,8	9,0	8,9	9,1	9,6
Блоки та цегла з цементу, бетону або каменю штучного для будівництва	тис.т	3332	3290	3038	3047	3357	3591	3698	3578	3419	3382
Елементи конструкцій збірні для будівництва з цементу, бетону або каменю штучного	тис.т	5299	4891	4654	3942	4409	4902	4774	4627	4215	3868

Вироби з асфальту або матеріалів подібних (нафтового бітуму, кам'яновугільного пеку), в рулонах	млн.м²	42,6	32,4	32,5	27,0	27,8	31,8	39,1	38,3	21,0	25,7
Шлаковата, вата мінеральна силікатна та вати мінеральні подібні (включно суміші), у блоках, листах чи рулонах	тис.т	137	139	155	175	177	182	182	191	236	к / с
Чавун переробний і дзеркальний у чушках, болванках чи формах первинних інших	млн.т	28,9	28,5	29,1	24,8	21,9	23,6	19,8	20,5	20,1	20,2
Феросилікомарганець	тис.т	930	823	725	961	750	877	875	912	859	к / с
Зливки, форми первинні інші, напівфабрикати для виробництва труб безшовних, зі сталі неіржавної	тис.т	142	113	106	111	101	98,0	99,2	103	91,4	к / с
Зливки, форми первинні та напівфабрикати, інші, зі сталі неіржавної	тис.т	24,3	24,7	24,6	25,4	20,2	17,8	18,8	18,2	18,4	к / с
Напівфабрикати зі сталі легованої (крім неіржавної) плоскі	млн.т	3,7	3,1	2,7	2,3	1,0	1,5	1,1	1,2	1,3	к / с
Зливки, форми первинні інші, напівфабрикати для виробництва труб безшовних, зі сталі легованої (крім неіржавної)	млн.т	4,1	4,5	4,4	4,1	3,6	3,6	4,0	3,7	3,4	1,0

Труби і трубки, зварні, гарячого або холодного формування, прямокутного або квадратного поперечного перерізу, із зовнішнім діаметром не більше 406,4 мм, з товщиною стінки не більше 2 мм, зі сталі іншої, крім неіржавної	тис.т	125	121	110	82,7	66,1	106	222	182	208	224
Листи профільовані (ребристі) холоднодеформовані, зі сталі нелегованої	тис.т	265	231	183	127	118	156	165	164	157	173
Дріт із заліза або сталі нелегованої з вмістом вуглецю менше 0,25 мас.%, уключаючи дріт гофрований (крім дроту скрученого, колючого (для загорожі), подвійного, пилкоподібного, електричного ізолюваного)	тис.т	308	240	241	202	178	209	204	192	203	213
Дріт із заліза або сталі нелегованої з вмістом вуглецю 0,6 мас.% і більше, уключаючи дріт гофрований (крім дроту скрученого, колючого (для загорожі), подвійного, пилкоподібного, електричного ізолюваного)	тис.т	52,3	76,7	78,7	52,3	42,5	37,2	42,0	56,0	62,9	к / с
Устаткування для металевих риштовань, опалубок, підпірок або кріплень для шахт, у т.ч. шахтні каркаси і надземні конструкції; висувні балки облицювального кріплення, трубчасті будівельні риштовання та устаткування подібне, з металів чорних	тис.т	103	108	109	78,0	56,5	57,3	69,5	86,1	86,3	84,2

Конструкції, виготовлені виключно або переважно з листового матеріалу, з металів чорних, інші	тис.т	45,4	56,4	101	93,5	64,4	81,9	103	122	152	136
Резервуари, цистерни, баки та подібні ємності для твердих речовин, з металів чорних, місткістю понад 300 л (крім оснащених механічним і тепловим обладнанням)	тис.т	3,5	2,2	1,3	2,7	2,2	2,3	10,5	15,1	12,5	12,7
Котли, що працюють на перегрітій воді (крім водяних котлів центрального опалення, здатних генерувати пару низького тиску)	тис.шт	3,6	4,2	3,1	к / с	3,5	4,3	1,5	к / с	2,3	к / с
Вироби кріпильні різенарізні, з металів чорних, н.в.і.у.	тис.т	4,2	4,9	3,9	2,7	1,3	4,3	3,9	5,5	5,3	4,3
Прилади напівпровідникові фоточутливі (уключаючи елементи фотогальванічні (батареї сонячні), фотодіоди, фототранзистори тощо)	тис.шт	13896	10518	8407	1057	899	2321	11,5	11,8	206	к / с
Схеми друковані багат шарові, які складаються тільки зі струмопровідних елементів і контактів	млн.шт	0,1	1,1	1,3	0,8	1,0	0,6	0,6	0,5	0,3	к / с
Пристрої для приймання, перетворення та передачі або відновлення голосу, зображень та іншої інформації (уключаючи пристрої для комутації та маршрутизації)	тис.шт	233	5,2	6,1	4,0	31,9	205	238	181	123	140

Інструменти для вимірювання електричних величин без записувального пристрою	тис.шт	89,2	101	98,2	105	83,0	97,9	116	128	139	113
Інструменти й апаратура для вимірювання або контролю електричних величин, н.в.і.у.	тис.шт	352	360	339	369	345	432	410	515	402	к / с
Термометри, не об'єднані з іншим приладом, рідинні, прямого зчитування показань (крім термометрів медичних та ветеринарних)	млн.шт	5,1	2,5	3,1	3,1	2,6	3,3	3,6	2,8	2,6	к / с
Гідрометри, гігрометри та психрометри, неелектронні (уключаючи гігрографи, термогігрографи та баротермогігрографи, актинометри, пагоскопи; крім радіозондів для атмосферного зондування)	млн.шт	1,0	0,9	1,1	1,1	1,4	1,4	1,4	2,1	1,7	к / с
Лічильники для рідин (уключаючи калібрувальні; крім насосів для рідин)	млн.шт	1,4	1,5	1,2	1,3	1,6	1,1	1,5	1,1	0,9	0,8
Лічильники електроенергії (уключаючи калібрувальні; крім вольтметрів, амперметрів, ватметрів тощо)	млн.шт	1,7	1,9	1,7	1,5	0,8	0,9	0,9	0,9	1,0	1,0
Інструменти та апаратура для автоматичного регулювання чи керування, гідравлічні або пневматичні	тис.шт	42,1	36,1	26,1	19,4	7,8	8,0	25,6	3,4	7,1	5,1
Інструменти й апаратура для автоматичного регулювання та керування, н.в.і.у.	тис.шт	154	91,2	92,9	84,6	61,1	77,6	93,7	109	116	115

Електродвигуни змінного струму багатофазні потужністю не більше 750 Вт	тис.шт	207	125	78,0	71,2	127	146	123	96,7	54,4	к / с
Електродвигуни змінного струму багатофазні потужністю більше 0,75 кВт, але не більше 7,5 кВт	тис.шт	78,9	43,2	26,3	19,9	27,3	35,0	27,2	17,0	12,9	к / с
Трансформатори інші, н.в.і.у., потужністю не більше 1 кВт·А	млн.шт	4,9	4,3	4,6	5,9	6,9	8,4	11,0	13,3	11,3	к / с
Щити, шафи і комбінації подібні апаратури електричної для контролю або розподілу струму електричного на напругу більше 1 кВ, але не більше 72,5 кВ	тис.шт	9,9	9,0	8,8	7,8	7,1	5,9	7,5	28,8	27,3	29,1
Акумулятори свинцево-кислотні для запуску двигунів поршневих (батареї стартерні), що працюють на рідкому електроліті (крім відпрацьованих (виснажених))	млн.шт	5,5	5,8	5,2	2,9	1,9	1,7	1,9	2,0	1,6	1,8
Апаратура для вмикання електричних кіл електрична на напругу не більше 1 кВ (уключаючи перемикачі кнопкові, поворотні; крім реле)	млн.шт	4,5	9,4	7,9	12,7	17,2	18,5	15,1	15,9	16,0	15,0
Патрони до ламп на напругу не більше 1 кВ	млн.шт	15,5	9,8	8,5	8,6	8,9	12,1	9,9	6,3	4,0	к / с
Вилки та розетки штепсельні на напругу не більше 1 кВ (крім для кабелів коаксіальних та схем друкованих)	млн.шт	9,8	8,8	7,4	4,6	6,7	5,0	5,4	4,6	4,1	3,5
Елементи електротехнічні попередньо складені для кіл електричних на напругу не більше 1 кВ	млн.шт	6,5	10,2	11,8	15,6	10,3	9,1	17,1	18,8	17,4	к / с

З'єднувачі, елементи контактні для проводів та кабелів на напругу не більше 1 кВ	млн.шт	17,3	15,9	12,2	8,8	5,3	5,5	5,5	10,0	13,6	9,3
Люстри та інші світильники електричні стельові та настінні (крім тих, які використовуються для освітлення відкритих майданчиків або доріг)	млн.шт	1,9	2,3	2,2	1,5	1,3	1,7	1,3	1,3	1,3	1,1
Лампи електричні та обладнання освітлювальне, з пластмаси та інших матеріалів, які використовуються з лампами розжарювання і лампами трубчастими (уключаючи набори обладнання освітлювального для ялинок новорічних та лампи світлодіодні (LED))	тис.шт	102	140	372	603	719	1045	751	749	862	716
Прилади електричні для опалювання приміщень інші	тис.шт	15,9	275	337	411	55,8	77,1	139	231	236	183
Електроплитки, варочні електрокотли та панелі з елементами електронагрівальними для домашнього використання	тис.шт	413	344	344	343	214	215	211	246	177	104
Агрегати гідравлічні об'ємні поршневі з насосами	тис.шт	38,5	24,3	31,3	24,1	18,3	20,5	30,8	38,8	33,5	к / с
Системи гідравлічні (з приводом у формі циліндра)	тис.шт	44,4	48,4	198	164	133	117	145	152	135	к / с
Насоси відцентрові занурені, одноступінчасті дренажні та каналізаційні	тис.шт	80,9	78,8	67,2	57,0	68,4	68,3	65,2	52,3	41,6	к / с
Насоси відцентрові занурені, багатоступінчасті	тис.шт	123	127	126	122	115	124	122	159	120	к / с

Насоси відцентрові з діаметром випускного патрубку більше 15 мм, одноступінчасті, з єдиним вхідним робочим колесом, моноблокові	тис.шт	51,5	39,1	34,3	24,7	12,6	16,4	14,1	2,1	4,3	к / с
Конвеєри та елеватори безперервної дії ковшові для товарів або матеріалів	шт / pcs	839	872	637	622	625	798	1134	738	675	585
Конвеєри та елеватори безперервної дії стрічкові для товарів або матеріалів	шт / pcs	720	739	844	633	780	880	1185	1512	1371	3999
Холодильні вітрини та прилавки з холодильним агрегатом або випарником інші (крім для зберігання продуктів харчових заморожених)	тис.шт	43,3	43,1	25,9	10,2	6,8	3,8	2,8	20,6	61,6	к / с
Обладнання холодильне та морозильне інше	тис.шт	164	173	230	20,6	83,5	103	128	129	81,7	93,7
Устаткування й апаратура для фільтрування та очищення води	тис.шт	11,2	12,5	60,3	51,5	380	178	140	68,7	150	к / с
Трактори з потужністю двигуна більше 59 кВт (крім тракторів, керованих водієм, який іде поруч, тракторів-тягачів колісних для напівпричепів, тракторів гусеничних)	тис.шт	5,4	4,0	2,9	2,7	2,8	3,3	3,3	2,4	1,4	0,9
Плуги	тис.шт	6,1	15,4	6,2	4,4	3,7	3,6	2,9	3,0	2,5	2,7
Комбайни зернозбиральні	шт / pcs	399	59	68	к / с	100	154	70	47	к / с	к / с

Розбризкувачі та розпилювачі рідких і порошкоподібних речовин, що встановлюються на тракторі або тягнуться ним (крім пристроїв для поливання)	шт / pcs	844	1099	831	804	800	883	1324	1298	1058	1366
Машини для приготування кормів для тварин	тис.шт	161	123	102	98,7	63,2	75,6	49,3	30,2	17,7	15,6
Верстати для оброблення деревини, корка, кістки, ебоніту, твердих пластмас і матеріалів твердих подібних, н.в.і.у	тис.шт	1,3	1,9	1,2	0,9	1,1	1,1	1,0	1,0	0,9	0,5
Підйомники, елеватори та конвеєри безперервної дії для підземних робіт	шт / pcs	486	591	422	211	53	53	35	94	60	26
Машини бурильні та прохідницькі самохідні	шт / pcs	118	118	415	77	к / с	к / с	21	29	16	15
Машини бурильні та прохідницькі інші (уключаючи стаціонарні платформи, застосовувані для розвідування або експлуатації родовищ нафти чи природного газу), крім самохідних	шт / pcs	1578	1768	504	431	291	92	58	94	48	к / с
Засоби автотранспортні для перевезення 10 і більше осіб	тис.шт	4,0	3,7	2,6	1,0	1,0	0,6	0,9	1,0	1,1	1,0
Судна прогулянкові та спортивні, надувні	тис.шт	28,7	28,8	36,6	34,7	34,8	18,4	18,9	26,6	24,0	29,7
Вагони вантажні та вагони-платформи, залізничні або трамвайні, несамохідні	тис.шт	52,7	47,8	25,3	6,2	1,4	2,9	6,9	11,5	10,8	3,3
Велосипеди двоколісні та велосипеди інші, не обладнані двигуном (уключаючи велосипеди триколісні для перевезення вантажів)	тис.шт	164	138	106	103	112	128	94,8	142	128	к / с

Коляски інвалідні без двигуна або іншого механізму для пересування	тис.шт	12,4	27,0	23,9	16,9	18,6	15,0	8,6	11,7	8,9	6,4
Меблі для сидіння жорсткі з дерев'яним каркасом (крім оберткових)	тис.шт	527	587	724	866	756	565	666	433	234	267
Меблі для офісів металеві	тис.шт	1035	1016	898	947	978	853	953	955	992	840
Меблі для офісів дерев'яні	тис.шт	676	555	651	399	376	495	650	623	795	787
Меблі для підприємств торгівлі дерев'яні	тис.шт	276	269	297	209	133	194	275	223	271	276
Меблі кухонні	млн.шт	1,1	1,1	1,3	1,1	0,9	1,1	1,3	1,2	1,6	1,8
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря											
Електроенергія ³	млрд.кВт·год	194,9	198,9	194,4	182,8	163,7	164,6	156,0	159,8	154,1	147,8
у т.ч. вироблена											
тепловими електростанціями	млрд.кВт·год	93,6	97,1	95,5	83,5	67,5	72,9	58,2	61,1	58,3	55,4
атомними електростанціями	млрд.кВт·год	90,2	90,1	83,2	88,4	87,6	81,0	85,6	84,4	83,0	76,2
гідроелектростанціями (гідроелектростанціями і гідроакумуючими електростанціями)	млрд.кВт·год	10,9	11,0	14,5	9,3	7,0	9,3	10,5	12,0	7,9	7,6
вітровими електростанціями	млрд.кВт·год	0,1	0,3	0,6	1,1	1,1	1,0	1,0	1,2	2,0	3,3
сонячними електростанціями	млрд.кВт·год	0,03	0,3	0,6	0,4	0,5	0,5	0,7	1,1	2,9	5,4

¹ Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

² За 2011–2013 роки без урахування панелей фанерованих та матеріалів шаруватих подібних.

³ Розходження між підсумком та сумою доданків пояснюється заокругленням даних.

Дані - <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Навчальне електронне видання

Укладачі:
Муромцева Юлія Ігорівна
Лоцман Павло Ігорович
Некос Світлана Володимирівна

Методичні рекомендації
до курсу “Соціально-економічна географія України”
для студентів спеціальностей
014 Середня освіта всіх форм навчання

Відповідальний за випуск Зеленько О.О.
Комп’ютерна верстка: Муромцева Ю.І.
Коректор: Муромцева Ю.І.

Відповідальність за дотримання вимог академічної доброчесності
несуть автори

Підписано до друку Формат 60x84/16 Папір офсетний.

Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 2,6